

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Sectio II. De Præcepto octauo Problemata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

SECTIO SECUNDA.

De Præcepto Octauo Problemata.

Tho. 2. 2. q. 72. art. 3. Caiet. *ibi*, &c alij communiter.

Hoc omnino afferendum existimo. Locus
enim ille, *Neropondeas fulto iuxta instiitum
suam*, non est contrarius illi: *Respondeas fulto*.
Nam ibi solum nobis conceditur iusta defen-
sio: hic autem offendens iniusta prohibetur. Ideo-
que hic adiicitur, *Ne simili ei videaris*, quod
perinde est, ac si diceretur, ne ei respondeas
animo convictandi illum, ut ille faciat sed re-
ponde illi, te iuste defendendo, ut iniuriam à
te valeas propellere. Profectò nunquam no-
bis est licitum iniurias propria autoritate vin-
dicare; quare prudentia maxima opus est, ut
perpendamus, quandonam contumelio, aut
detractori nobis licet responde. Ideo in
primis ad propellendam contumeliam, nun-
quam licet, falsum aliqui testimonium affini-
gere, neque defecatum ullum publicum vel
occultum per modum vindictæ detrahenti, aut
convictanti obiectare; sed per modum defen-
sionis vim vi repellere: hoc est, non licet,
illi obiectare crimen, quod impertinet ei, ad
obterendam eius autoritatem, sed illud tan-
tum, quod ad id est necessarium. V. gr. si me
quis latronem appellat, aut siccariū, vel me
originem ab Hebreorum sanguine ducere ia-
git: possum dicere, eum esse mendacem, &
in confirmationem, ad infirmandam eius fidem
illius mendacia patefacere. Si autem me com-
pelle latronem, non licet mihi eum siccariū
compellare: sicut non licet, persecutientem re-
percutere. *Quia* id iam erit iniuriam vindicare,
non repellere.

CAPVT X.

Circa Detractionem, & contumeliam.

P R O B L. I.

Licet, & non licet contumeliam contumelia, conuictum conuictio aliquando propellere.

85
Nunquam li-
cet.
NV N Q V A M licet. Quia vnus-
quisque Christicola tenetur ani-
mo elle preparato ad contume-
lias perferandas ad detractiones
subeendas, iuxta illud Mat. 5.
*Si quis te percussit in una maxilla, prabe illi
& alteram. & Prou. 26. Ne respondeas fullo
iuxta stultitiam suam, nè simili ei videaris.*
Fauet D. Ambrosius l. 10. in Luc. explicans
enim illud capitul. 22. *Ecce sunta dura gla-
dij hic, inquit: O Domine, cur iubes, me emere
gladium, quena veras promi: Mite gladium
tuum in vaginam, si quis te percussit in una
maxilla, prabe illi & alteram. Vt si, inquit, pa-
rata defensio, non vltio necessaria: & videatur po-
tuisse vindicare iniuriam, sed noluisse. Hinc non-
nulli colligunt, non licere vnquam detrac-
tionem detractione, contumeliam contumeliam
propellere.*

86 Licer equidem aliquando. Quia præpa-
ratio animi circa iniurias sustinendas nobis
a Christo præcipitur præcepto affirmatio-
ne: præceptum autem affirmatum non obli-
gat pro semper, sed cum necesse fuerit,
& ratio, ac circumstantia temporis postu-
lauerit: Ergo licet animum habere teneamus
præparatum ad sustinendas æquanimiter de-
tractiones, ac contumelias perferendas, non
tamen semper re ipsa illas tenemur sustinere,
sed cum ratio postulauerit; vnde licet possumus
ali quando contumeliam contumeliam, &
contumitum contumitio propellere ad nostram iu-
stam defensionem. Primo quidem propter bonum
contumeliosum, vt tumentem illius animum
infringamus, ne detractionibus insolecat, in-
ta illius. Pron. 26. Responde stulto iuxta stultitiam
suum, ne sibi sapiens videatur. Secundum, propter
bonum tam praesentium, quam absentium,
qui contumelias affectum affolent minoris re-
pantre. Ita Sotus l. 5. de iust. q. 9. art. 3. Sayr. in
Clani, tom. 1. l. 4. c. 4. numer. 1. Filiic. tr.
40. numer. 85. Fagunc. l. 8. c. 2. numer. 1. D.

PROBL. II.

Q Vis crimina audita aliorum refert apud
illos, quos putat ob meram lenitatem ei
elle credituros: attamen nullam aliam occa-
sionem dedit, ut ea delicta credantur, praet
quam quod ab ipso narentur: imo addit, se
ita audiuisse, fed nullatenus credidisse ea. V. gr.
audit honestam vicinam suam de nocte ama-
sum recipit, & id statim in aures vicinie in-
fusurauit addens: Hoc ego audui, fed non
credo. Rogatim, num hic mortaliter delin-
quat contra iustitiam, an contra charitatem? 89

Mortale peccatum est non contra iustitiam, *Non est iusta*,
sed solummodo contra charitatem, ac proinde *lo contra iu-*
ad restitutionem ille non tenetur. Quia non iustitiam.

Sect II. De Precepto 8. Problemata. 369.

recte insimat, nec formaliter, sed tantum per accidens, & materialiter; illius enim narratio non est ex sua natura talis, quia fidem faciat. Ergo quod auditores credant, ex eorum malitia prouenient, non ex malitia relatoris, qui non fuit causa efficacis damni, sed merè per accidens. Sic et qui narrat auditum ab hominibus parum fide dignis, manifestatis auctoribus, ad restitutioinem non tenetur, etiam si videat, auditores id ex sua levitate credituros: inquit etiam si id modo animo faciat; quia intentio incendi ad restitutioinem non oblitus est, quando opus de se proximo detrimentum non afferat. Sic Lessi. l. 1. c. 1. dub. 5. m. 15. Sylvest. v. Detraictio. q. 4. D. Tho. 2. q. 7. 4. a. 4. in corp. Caiet. ibi. Sotus in 4. dist. 15. q. 4. Nauar. sum. c. 18. n. 50. citans Adriatum.

96
Ecclesiast. ob-
tra iustiam.
Peccatum lethale est contra iustitiam, ideo
obnoxium restitutio. Quia est hoc genus de-
trahendi pestilens, ac nociunt nam quo quis
se fatus iustificat, magis nocet, quia inaiorem
sibi fidem, & auctoritatem conciliat. Sic nam-
que fama (vt Poeta cecinuit) *vires acquirit eun-
do*. Quare non solum contrà charitatem, sed
eiam contrà iustitiam delinquit, proximum
infamando huinomodo ratione, & licet in refi-
tutione fama non teneatur dicere, se fuisse
mentitum, nam re vera vt audiuit, narravit:
tamen non solum dicere se leviter fuisse locu-
tum, tenetur; sed & operam dare, vt fini-
stram opinionem, quam auditores imbibe-
bunt, abiiciant, ac deponant, si res incipiat pu-
blicari. Ita Sotus 1.4. de iust. q.6. a.3, & probabile
ensem est Fagund. Decal. l. 8. v. 2. numer. 26.
Confirmatur ex P. Valsquez opusculo de scand.
dub. 6. num. 4.4. docente, hanc regulam. Quoties
scandalum pauperrim proximo sequitur cum
damno temporali alterius contrà iustitiam,
cessandum esse ominab opere, etiam si
scandalum sequatur ex malitia alterius: alio-
quin imputandum esse damnum occasionem
scandalis præbenti cum obligatione resti-
tuendi.

91. *Priorem partem probabiliorem esse putam, eamque mihi eligo. Fatores tamen, posteriores si bene intelligatur, magna probabilitate nituntur.*

PROBL. III.

¶ Et non est hunc male peccatum, referre
crimen alterius occulim unius, aut al-
teri viro prudenti, qui celabit
illud, ac si ei reseratum
non fuerit.

92 **N**on est lethale. Quia si viro prudenti vni,
*Lethale non
est.* vel alteri reueletur, nulla infamia pro-
ximus afficiunt: celabat enim illi, perinde ac
si ei non fuisset reseruatus. ex prudentia vero
scandalum granum minime afficiunt. Sic Caier,
2. 2. 9. 73. a.2. dub. 1. Tabie. v. *Deratatio*, mu. 3.
Sa. v. *Infamare*, n. 4. *Nauarra de res* l. 2. c. 4. n.
3. 3. *Corduba trade derat* g. 2. *concl.* 2. *Nauarr*
sum. c. 1. 8. *num*. 3. 3. *Graf*. l. 2. *decif*. c. 1. 37. *Pedraza*
prac. 8. *dub*. 2.

83 Est lethale peccatum. Quia infans non est.

accipienda solum in rigor vocis, quando apud *Etsi loquaciter*
plures, sed etiam secundam rei naturam. Qua-
mobretem peccat lethali criminis detractionis
ille, qui n*on* virginitatissima sit causa, corrigendi
fratris, n*on* quamvis prudenti viro crimen
deculeum alienum reuelat; nam quamvis illud
referatur in pectori, tamen aliis apud illud
granditer patitur fama, ac honoris detrimentum.
Ita *Sotis de inf. l. 5. q. 10. a. 2. concl. 4. Lessi l. 2. c.*
11. dub. i. n. 70. Saloni 2. 2. q. 73. a. 2. contro. 1.
Valentia ibi. pun. 2. dub. 1. Suar. 10. 4. d. 34. sed.
2. 2. Filliac. tr. 10. n. 90. Bannes 2. 2. q. 73. a. 2. Mo-
lina 10. 2. de inf. d. 29. Mader. 1. 2. tr. 7. c. 1. dub.
4. Fagund. D^obel. 1. 8. c. 2. n. 44. Basilius v. Detra-
ctio. 1.

94
Primam sententiam fateor esse probabilem
satis, sed probabiliorem admodum censeo se-
cundam. Malles equidem forfætæ peccatum
tuum notum fieri pluribus aliis plebeis, homi-
nibus, quam vni grani viro, præfertur. Supe-
riori, a quo dependet. *Hoc milii proba-*
bilius.
Quis verò non videat ex prima sententia, occultiissimum alias pecca-
tum posse paulatim apud plurimos effici pu-
blicum? Nam si liceat renelari vni, vel duobus
viris probis ac prudentibus fratriis piaculum:
licebit etiam huic vni, alteri vro prudenti
et duobus illis, quis primò traditum fuit, reue-
lari, & sic deinceps; non enim minus his lice-
bit, quam illis, secretum crimen alias probis, ac
prudentibus committere. Unde minime a se-
cunda opinione communi quidem recedendum
existim. Quamuis enim ille, cuius crimen ita
est detestum, non sit infamis iuridice, iudic
sit perfecta notatus infamia, quæ ad plures per-
uenientiæ parte tamen aliquam famam amiserit,
& minoris aestimationis est apud prudentes
illos: Ergo notabile dampnum est illa aestimatio-
ne spoliari. An non iudicium temerarium in
re grani contra proximum lethale crimen est, li-
cer illud iudicium exterius non proferatur;
quia laeditur fama proximi in uno in particula-
ri? quis dubitet. At in nostro casu fama proxi-
mi in uno aut in duobus laeditur: est igitur la-
thale piaculum.

PROBLEMS

Et, & non est lethale peccatum, sine causa
iusta, & honesta ut meram cariositatem,
& levitatem naturalem ex obiectione, de
vita, ac moribus aliorum inquirete, si in
quirens persona grauis sit.

LExhale non est, si persona inquietens gravis
sit, & prudens. Quia reuelare proximi gra-
tiam defectum vni vel alteri viro prudenti, qui
obesse non poscit, & ita remisilebit, ac si nulli reni sit prae-
dicitur, peccatum mortale non est: Ergo si dico
talis est persona, quae sine malitia ex mera cu-
riostitate altero inquirit, culpa gravis non
adserit. Sic Petr. Navar. de ref. l. 4. c. 4. m. 361. Cor-
du. sum. q. 57. & Auctores pro prima sententia
Probl. 2. citant.

Est quidem lethale. Quia nemo ius habet
ad inquirendum de fama, ac vita alterius, nisi licet prudenter
Superior sit, cui id ex officio incumbat nec posse sit, si
test aliquis tutu conscientia (causa exclusi) la-
defectus.

370 Theologiae Moralis. Lib. XXXV.

defectus Morales proximi alteri patet facere qui
ius & causa non habeat inquirendi, quam-
vis is, cui reuelantur, vir prudens, ac cordatus
sit, ut citatio Problem. resolui, Ita Fagundez
Doct. lib. 8. cap. 3. num. 6. & Doctores pro-
tentia secunda Probl. superiore relat.

Existimo aliquando lethale esse, aliquando veniale.
97 Evidentia qui audit notabilem alicuius defensionem sive moralem culpæ, sive naturalem naturalis, & procurat veritatem dignoscere eam inquirendo: aliquando mortaliter peccabit, aliquando nec venialiter delinquat. Nam si id faciat ex causa & bono aliquo sine vel ad alicuius officij electionem, vel ad beneficium, vel ad matrimonium, &c. non delinquit venialiter, modo ab iis informationem accipiat, qui veritatem siq[ue]liet aperiant, & malitiose non obsint. Peccabit vero contra charitatem, vel iustitiam, si sine causa malo animo & sine faciat, res enim ex fine bonitatem aut malitiam trahit. Inquirere vero ob meram curiositatem, etiam esse lethale censeo. Quia si inquisitio grauis non sit, aut prudens, lethalem fore humani modi inquisitionem primæ sententie. Autores profitentur. Eigo nunquam non lethale crimen erit: quia gravitas & prudenter quomodo state potest cum huiusmodi inquisitionis levitate?

PROBL. VI.

Illum, qui de uno crimine publicè est infamatus, licitum est, & non est lethale, de aliis delictis alterius speciei leuioribus infamare.

V El illa alia crimina sunt affinia, & eiusdem speciei, ac rationis cum illis, de quibus est iam quis infamatus, vel diversi: item vel sunt circumstantiae illorum criminum, de quibus iam ille est affectus infamia, vel non sunt. Si eiudem rationis, & speciei sint, aut circumstantiae criminis iam notissimas, non esse peccatum lethale ea aperire apud eos, qui iam illos affinia dignoscunt, & principale delictum sciunt, sed circumstantias illas ignorant. Ex gratia est quis de multis furtis diffamatus, lethale non erit, vnum aliud furtum occultum illius reuelare; in illo enim haud notabiliter eius fama laeditur, quia iam est satis leta. Est adulterium, Titij publicum, non eris mortiferi criminis reus, si de illo narres, quod scriperit, munera immiserit, quod tali modo induxit illud commissurus abierit, & quod tali, vel tali loco perpetrauerit licet haec circumstantiae ignorentur; quia accessorium sequitur principale, quod iam est notum. Si vero criminis non sint eiusdem speciei & rationis nec illis de quibus iam quis infamis est, affinia, rogitatim, num lethale peccatum sit, eum de illis infamare, etiam si de aliis maioribus iam sit infamia notatus: **vg** si coram hominibus, qui sciunt Titium esse ebriosum, dicas, ille esse furem, cum tamen id ignorent?

Peccatum lethale non est. Quia cui in grauioribus iam diffamatus sit, haud grauus ei sit iniuria, si minus grauia delicta de eo affimetur, si ab eo patrata re vera sint, si de noto homicida vera fornicatione occultata quis patescat. Sic Paludan. in 4. dis. 19. Sylvest. v. De tractio. n. 2. Fau. regulaius, semel matus. 103
Non sibi
sibile.

Est lethale peccatum. Quia qui est infamis in
vno viuit genere, non ideo amisit ius quod ha-
bet ad bonā famā in alijs virtutibus. Ira. L. effi-
cacia. L. 1.1. d. 4. Nanarra de restit. c. 4. n. 3. Fa-
gund. Decal. l. 8. e. 3. m. 9. Maldor. de inf. stra. 7. 1. d.
dub. 7. Corduba q. 2. concl. 5. & alij commu-
niter. 105

Vix autem astlerere, primam sententiam esse
probabilem. Quia sicut diuersorum virtutum
diuersa est laus: ita diuersorum criminum diuer-
sa est infamia: fama enim non est quid simplex,
sed constat ex variis quasi partibus, quantum
vina ab alijs non pendet: unde iactura facta de
vina parte, de aliis effecta non censetur. Nec
obstat regula illa iuris in 6 semel malus, semper
presumitur malus, id enim intelligo iuxta
Cleasan: ibi: in codem genere mali non in
diuersis

98 **S**icio, peccatum esse contrà charitatem, eum
Status qua-
fitionis. **S**infamare, qui fictiōib⁹, & illicitis artibus
bonam famam acquirit, quandō huiusmodi bo-
na fama iis artibus parta nemini nocet. Quo-
sierim verò, an etiam delinqutit contra iusti-
tiam, & ad restitucionē tenetur?

99 Non est peccatum contra iustitiam, & ideo
restitutione non subest. Quia hypocrita nul-
lum ius habet ad huiusmodi famam mendacis
acquisitam: vnde nulla ei interrogatur iniuria, si
ab eo auferatur. Et quia licet sit contra iustitiam
occultum aliquem crimen patefacere, tamen
hoc proprium videtur hypocritis, ut eam pate-
facere, non sit contra iustitiam; intendit enim
hypocrita decipere, & in falsam alias opinio-
nem pertrahere. Sic Adrian. quodlib. II.
quæst. 1.

100 Est peccatum non solum *Contra charitatem*,
Contra iustitiam et *restitutioni obnoxium*.
Quia quamdui eius malitia est *occultatio* et *bonam famam hypocrita possidet*, sine *tertij nocucentio*, *ius habet*, *vt non iudicetur* ma-
lus, *palam enim nihil improbe geslit*. *Quia*
autem *hypocrisie* *manifestat*, *agit*, *vt possi-*
te malus iudicetur *vnde ei* *facit* *in iuriam*;
possident enim *aliquid* *fine alterius in iuria*
iuria *fit*, *si id ab eo* *invito auferatur*. *Ita Lelli*
l. 2. c. 11. dub. 10. nu. 6. o. Fagundez Decal. 1. 8. cap.
3. n. 7. & alij.
Hanc *normam* *non* *negare* *possunt* *Contra iustitiam* *restitutioni obnoxium*.

Hand partem patet esse veriorem, nec obitare quod intendat hypocrita falsam suę virtutis opinionem alij gresserere, quia per hoc non ludit efficaciter, alij enim non tenentur positius credere esse talem. *Nec etiam hęc est ho-*

Sect. II. De Præcepto 8. Problemata. 371.

*non in diverso. Vnde semel testimonium falsum in iudicio proferenti yna in causa, potest ponit exceptio, & non admittit reum quisquam ad iurandum in alia; quia contra illum est presumptio, quod semel malus inuentus sit in eodem genere mali. Si tamen quis probet, quod sit emendatus, ac vere penituerit, ultius mali non dicetur. **T**estimonium, ff. de editio ediclo, c. 2. de rescriptis.*

PROBL. VII.

Dicitur, & non dicitur Libellum infama-
torum manifestare ille, qui vni so-
lummodo persona perlegit. Vbi
plura de Libellis
famosis.

106
Nonnulla de libello famoso primitio. Conficentes libellos famosos non solum delinquent mortaliter contra charitatem, sed etiam contra iustitiam. Contrà charitatem quidem, quia lèdat proximum in re graui, qualis est honor & fama: contrà iustitiam vero, quia vnuusquisque iure honorem & bonam famam possidet, quam iustè ac labore proprio acquisivit, unde non potest iustè illa spoliari nisi ex legitima causa & a legitimo. Superior, quas non est illi, qui libellum famosum compostuit. Non sunt tamen homines libellos conficentes ipso iure excommunicati in iure communi, sed possunt excommunicari, maxime si illos contra personas Ecclesiasticas conficiant. Qui nullibi in iure communi talis excommunicatio contrà ipsos fertur. In iure aliquo particulari Dioecesis, Provinciae, vel Regni poterit esse excommunicatio lata, que inibi tantum locum habebit. Quod vero excommunicandi sint, patet ex c. Qui iam maligni, & ex c. si qui inueniuntur s. q. i. si libelli sint contra Ecclesiasticos: nam si contra seculares, iure Canonico tantum virgis cædendi sunt c. Qui in alterius s. q. i. quas penas Pius V. Bulla 149. & Gregorius X III. Bulla 7. innonarunt. Illi vero qui huiusmodi libellos reperiunt, si animaduertant, illos esse infamatorios, tenentur eos rescidere, ac delere, prusquam ad aliorum manus deueniant. Quod si non gerant, ultra peccatum lethale, quod perpetrant, habentur etiam in iure tanquam cooperatores, & iisdem penis subiiciuntur. Certe Pius V. iisdem penis subiicit eos, qui huiusmodi libellos inueniunt, & non corrumpt, antè quam vim illorum manifestauerint. His præmissis, quasierim, an dicatur libellum manifestate inueniunt, qui vni tantum personæ perlegit?

107 Non dicitur libellum manifestare, qui vni
libellum man- tantum perlegit. Quia manifestum id dicitur,
nifestare qui quod pluribus innotescit iuxta Bartolom ad l.
vni perlegit. Heres palam 21*ff.* de testam. nu. 1. Sic Bursatus
conf. 95. l. 1. numer. 17. Cepol. l. 3. conf. 341. nu.
mero 18.

108 Dicitur libellum manifestare, qui vni tantum cum perlegit. Quia Pontifex iubet, quod inueniens libellum rumpat, & nulli dicat inuestum, dum dicit, *Nec eius vim manifestet. Ita Cherubin ad Bullam prefatam Pij V. schol. 1*

Primam sententiam veriorem esse iudico. 109
Quia est constitutio pœnalis, & idem restrin-
genda. Primam partem sententia.

PROBL. VIII.

Consciens libellum famosum tenetur, &
non tenetur sese manifestare, si Super-
erioris editio, vel sub censura
iubeatur, ut se prodat.

Sic prodere tenetur. Qui à D. Gregorius in 110
c. *Quidam maligni* s. q. r. excommunicavit *se* prodere
quendam, qui libellum famosum oculcè *con-*
tenetur. *ter*
tra alium confecerat, nisi ipse se proderet: vt ita
vel probaret, quod proximo obiecerat: vel si
non probaret, publicè retractaret obiectum.
Ergo huiusmodi libelli confector tenerit ob
criminis atrocitatem *se* prodere, si inbeatetur.
Sic *Glossa ibi*. 111

Minimè tenetur sefe prodere. Quia in illo Non tenetur
cap. praeceptum non fuit, vt homo ille se pro- se prodere-
deret absolute, sed sub conditione, vt scilicet,
vel se proderet, vel esset excommunicatus, si
se non proderet. Ita Caiet. 2.2.9.69.a.2. Que
opinio supponit, posse quem excommunicari
pro peccato præterito, quatenus præteratum
est, quod hodie communiter non admittitur;
quamvis enim potest ferri censura pro peccato
præterito, quatenus poena est, in sceleris com-
missi vindictam, non tamen quatenus censura
est, & poena medicinalis, vt pluribus probat
Suarius 10.5. d.4. sc.5.

Ego quidem existimo, neminem teneri se se
prodere, si occultus sit; quia nemo tenetur, per
se loquendo, se infamare, quando delictum
eius est occultum. In aliquo tamen casu pecu-
liari per accidens, quando quis aliquem iniuriet
infamavit, & aliter eius infamia tolli non po-
test, vel aliud documentum immensum infama-
to ex illa iniuria: tunc posse putari iuste obli-
gari per excommunicationem, ad satisfacien-
dum illo modo, se scilicet prodendo: quod
contigit in illo casu praefati capituli. *Quidam*
maligni; censuit enim D. Gregorius, eum,
qui libellum scripserat, non potuisse aliter
satisfacere, nisi se proderet; fama enim resti-
tuenda est cum fama etiam propriæ lassione;
vit ita vel probaret, quod obiceret, vel
suam malitiam fatetur; quod si id gerere
nequivisit, excommunicatus maneret. Hoc
namque ipso, quod satisfacere noluiset, ad
quod de iustitia tenebatur, poterat pro tali
peccato, quod adhuc mortaliter, persi-
bat, excommunicari. Didici solutionem

anc ex Suario citato, numero
sesto, & ex Filliuccio tr. 40.
numero octuagesimo.

PROBL.

PROBL. IX.

Peccat, & non peccat lethaler contra iustitiam, qui sine legitima causa iterum infamat illum, qui publice criminosus fuerat per Indicis sententiam, vel per publicum factum, sed item iam erat bonam famam asecurans, aut illius delicta obliuione erant tradita.

113
Nonnulla superpono.

Certum est, huiusmodi infamatorem contra charitatem delinqueret. Quia iam criminosus ille bonam requierat famam, & illam actu iuste possidebat, vel erat tanta pralapie infamia obliuio, ac si nunquam huiusmodi piaculum commisisset. Ergo contra charitatem peccabit ille, qui absque ulla causa proximum iterum infamauerit, eius delictum manifestando. Questio suboritur, num etiam contra iustitiam delinquit, & teneatur ad restitutionem?

114
Peccat contra iustitiam.

Peccat etiam contra iustitiam, & ad restitutionem teneatur. Quia licet per Indicis sententiam, aut per publicam famam perpetrati delicti fuerit illi fama antecedens ablatum: tamē non fuit ablata illi fama subsequens, quam ille postea recte factis acquisivit, & quam tempus illi conciliavit, unde vere ac iusta bona famam sequentem possidet, quam sine iusta causa illi infert. Sic Tolet. l. 5. c. 65. Adrian. quodlib. 11. q. 1. Inclinat D. Antonin. p. 2. tit. 2. c. 2. §. 3. & Nauar. sum. c. 18. nn. 47. Fagund. Decal. l. 8. c. 4. num. 6.

115
Non peccat contra iustitiam.

Non peccat contra iustitiam. Quia ille iure ac publico praeconio in commissi delicti posnam ius famam privatum est adeo, ut cuiuscumque data sit facultas scelus allud propalandi: Ergo qui hominem sic infamat nec peccat contra iustitiam, nec ad villam restitutionem tenetur. Certè etsi ius habeat ad famam sequentem, non tamen habet ius, ut non dicatur fuisse malus pro tempore illo, quo eius crimen fuisse publicata. Ita Socus lib. 5. de iust. qu. 10. art. 2. Leff. lib. 2. cap. 11. dat. 13. num. 82.

116
Primam partem reor esse probabilem.

Probabiliorum esse primam sententiam existimo. Quia dum quis refert infamiam antequam, necessario bonam famam praesentem mordet, & imminuit, reddique hominem aliis suspectum. At licet quis per bonam famam praesentem non acquirat ius, ut non dicatur fuisse malus: acquirit tamen ius, ut eius amarit quam vel recte factis, vel diu furnitate temporis acquisitum, non diminuatur.

PROBL. X.

Peccatum lethale est, & peccatum lethale non est aut contra iustitiam, aut contra charitatem, infamatum iuridice, vel publice in uno loco, diuulgare in alio, ad quem fama illius delicti vel nunquam, vel post longissimum tempus est peruenientia.

117
Lethale est.

Peccatum lethale est. Quia qui in uno loco amisit famam, non ideo est alibi infamatus, nec ideo ea in alio loco amisit, in quo vel nunquam, vel non nisi longissimum post tempus infamia il-

lits peruenientia est. Ergo cum inibi bonum non retineat, siue ad eum locum domicilium mutet siue non mutet, contraria iustitiam, & charitatem lethale crimen erit enim ibi eo bono nomine priuare. Sic Adrian. quodlib. 11. q. 1. Toletus autem l. 5. c. 65. vers. Posterior est. docet esse peccatum mortiferum contra charitatem, non contraria iustitiam in eo casu, quo verofimiliter credatur, quod nullatenus fama illius minimis, ad eum locum inquam esset peruenientia.

Peccatum lethale non est, sed sollemmodo veniale. Quia si ille est iuridice per Indicis sententiam iustite de delicto damnatus, in iste priuatus est fama, & inter illam non habet, sicut non haberet brachium, si ab eo amputaretur. Vnde iniuste de sua queri potest infamia. Indicis enim intendunt cum delinquentes condemnant, eorum euangeli delicta, & supplicium, quo alij corrigantur. At si delictum publico commisit in loco, seu in multorum conspectu patravit, sibi eam attribuat infamiam; quia sponte velit, nolit, sicut famam proslitus: vnde non erit mortale delictum, delictum alibi publicare per literas, aut verbo narrare. Ita Leff. l. 2. c. 11. dub. 13. n. 75. & 78. Caet. to. 2. opus. 31. respon. 9. D. Tho. in 4. dist. 19. q. 2. a. 3. ad 1. c. 2. Bartol. ad 1. Ex ea ff. de postulando. Nauar. sum. c. 18. n. 26. Nauar. de res. l. 2. c. 4. n. 286. & 288. Sotus l. 5. de inst. q. 10. a. 2. Maior. in 4. dist. 21. que. 2. 2.

Hecc sententia communis quidem est in illi longe probabilior. Quia etsi infamatus Vnde probabilior est in illis. Hec sententia liseo, bonam famam Matrito de facto retineat, non tamen ea de iure retinet; nam postquam crimen eius publicum factum est vel per Indicis sententiam, vel per facti publicitatem, qui inspiciere populo id gestit, in fama amisit ita, vt nemo deinceps teneatur priorem ex iustitia de illo estimationem retinere. Vnde est possessor bona famae alio in loco de facto, non de iure. Duplici, fateor, in eis peccatum erit lethale, infamatum hinc alibi infamare. Primum, quando cum illo simul tercia aliquis persona innocens infamaretur: v. gr. si frater infamati adest in eo alio loco, in quo delictum publicatur. Secundo, cum diffamato aliquod alius detrimentum praeter infamiam obueniatur a publicante praeideatur. Num autem id contra iustitiam sit, an contra charitatem, problema proximum indicabit.

PROBL. XI.

Erit, & non erit peccatum lethale contra iustitiam, infamatum publice in uno loco, in alio publicare, si ob id infamato prater infamiam aliquod aliud grane incommodum sit obueniatur.

Vidimus Probl. 10. peccatum lethale est, infamatum in uno loco publicare in alio, ad quem nunquam, vel sero infamia notitia est. eff. 120. eff. peruenientia, si ex ea publicatione prater infamiam aliud grane incommodum effet obueniatur, scilicet, quia forsitan occidetur, vel trudetur in carcere, vel aliquo bono tempore xatio.

ESCOBATH
Theol. Mor.
Tom. III. LV
ET IV

Sect. II. De Precepto 8. Problemata. 373.

ratio priuabitur, vt si ei auferatur pensio, aliamenta negentur, &c. Quæsierim autem, an peccatum hoc publicationis huiusmodi sit contraria iustitiam, an solum contra charitatem.

121. *Contra iustitiam.* *Contra iustitiam obnoxium.* Quia ille solum per sententiam Iudicis, vel patrationem delicti, in loco publico amisit ius ad famam & honores publicos, non ad pensionem, non ad alimenta, non ad bonorum patrimonialium conseruacionem: quare contraria iustitiam faciet, ad restituacionemque tenebitur, quiper publicationem delicti in causa fuerit quod ille in eiusmodi bonis detrimentum accipit. Sic Tolet. libr. 5. cap. 65.

122. *Non est contra iustitiam, sed solum contra charitatem.* *Non est contra iustitiam.* *Contra iustitiam obnoxium.* Quia solum ex charitate tenemur vitare damnum proximi quando sine villo, aut cum paruo nostro detrimento id gerere possamus. Vnde cum ille non teneatur impeditare tale damnum ex iustitia, sed solum ex charitate abstinendo ab ea infamatio ex tempore, & loco, quo animaduertit, posse inde infamato huiusmodi detrimentum temporale obuenire, ad restituacionem non tenetur: ex obligatione enim charitatis non insurgit iustitia restitucione deprauata intentio facit, vt contra iustitiam peccet quis, quando actus exterior non est contra illam, sed magis aggrauat peccatum contra ipsam charitatem. Ita Lessi. l. 2. c. 11. dub. 13. m. 81. Fagund. Decal. l. 8. cap. 4. num. 14. Nauar. de rest. libr. 2. cap. 4. num. 88.

123. *Verior haec mihi pars.* Quia per accidentem est, quod ex illa delicti narratione damnum temporale infamato obueniat: sequitur enim illud damnum ex delicti illius publicatione. Vnde cum illa publicatio tunc non sit contra iustitiam, sed contra charitatem, nulla restituendi obligatio insurgit, cum illi nulla facta fuerit iniuria in delicti publicatione.

PROBL. XII.

Peccabit, & non peccabit contra iustitiam, *qui alibi divulgar crimen illius, quem scit fuisse iniuste à iudice, aut falsorum testimoni iniquitate hoc in loco damnat.*

124. *Questionis status.* *Vdex iniuste, aut ex testimoni mendacium depositione aliquem accusatum latrocinijs damnauit, aut sine sufficienti probacione de occulto crimine publicè puniuit. Peccabit lethaler proculdubio, qui crimen huius rei alibi, ybi ignoratur, publicauerit. Quæsierim vero nra peccatum hoc sit contraria iustitiam?*

125. *Non est contra iustitiam.* *Contra iustitiam minimè est.* Quia quamvis teus per iniuriam à iudice contra ius damnatus suum ius non amittat ad suam famam: tamen in hoc casu non amittit ius ad illam præcisè per illam iniuriam formaliter, sed ex quadam consecutione; quia videlicet ex in-

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

inuria sequitur publicum fieri, ac manifestum hoc crimen. Vnde eo ipso, quod huiusmodi crimen publicum factum est, ius amisit, vt homines recte de tali reo sentiantur. Sic Lessi. l. 2. cap. 11. dub. 13. num. 77.

126. *Est plaga contra iustitiam.* Quia que contra iuris ordinem diuulgata sunt, propter infamiam proximi non possunt alio in loco diuulgari ad quem nondum infamia illa peruenit: imo si peruenit, tenetur ex charitate veritatem aperire, vt a proximo contra iustitiam infamato notam propellamus, sicut enim contra iustitiam infamatus est primo. Sic contra iustitiam ea infamia continuatur alibi non enim tractu temporis, aut mutatione loci definit illa infamia esse iniusta. Ita Sotus de iust. 5. libr. question. 10. art. 2. concl. 4. Nauar. sum. cap. 28. num. 16. Fagund. Decal. l. 8. cap. 4. num. 21.

127. *Idem affirmit Lessi.* *venia primæ sententiae impioribus fundamentum.* Quamvis enim *Idem affirmit* consecutio crimen alioquin verum, sed occultum, & non probatum sit publicum semper hæc publicitas sit, contra iustitiam, & continuatur contra illam. Attamen si ipse reus post tormenta confessionem criminis ratificauit sine aliorum tormentorum metu, & sic postea diuulgaretur crimen: tunc quidem veram existimare Lessi sententiam; quia tunc iam dedit causam iustam diuulgationis; nam confessio ratificata post torturas valet in iudicio: non autem valet, si postea reus non ratificatur; cum enim extorta sit confessio tormentorum vi, censetur iniusta, & idem nisi de novo extra tormenta ratificata fuerit non ei in iure fides adhibetur. *capit. 15. question. 6.*

PROBL. XIII.

Licit, & non licet crimen falsum proximo affingere, ad torturam in iudicio, vel extra illud damnum grave vitandum.

128. *Licit quidem.* Quia reuelare crimen verum aliquius quod omnino est secretum, perinde est ac affingere ei falsum: sed potest quis in tortura appositus, ad viranda tormenta, & grave suum damnum, reuelare crimen verum occultum sub secreto etiam sibi commissum, quando ex hac reuelatione nullum aliud timeretur proximi incommodum, quam infamia, vt docent fatus libr. 5. de iust. question. 10. art. 2. Lessi. libr. 2. capit. 11. dub. 8. numer. 54. & Maled. tract. 7. capit. de iniur. in bono & fama dub. 11. Ergo si poterit licet illi crimen falsum affingere ad eam torturam, graveque incommodum vitandum. Major probatur, quia id quod est occultum, non est cognitioni humanae, ac publicæ subiectum: Ergo sicut est contra iustitiam imponere aliqui crimen falsum, ita & crimen verum occultum aliqui alteri reuelare. Minor pater, quia cum tanto damno proprio nemo teneatur tacere crimen occultum alterius sibi etiam sub secreto commissum, euamis iactura vita, aut fama proximi ex tali reuelatione.

374 Theologiæ Moralis Lib. XXXV.

reuelatione timeatur si sunt secreta Principis, quorum ex manifestacione grauissima Reipublicæ incommoda timerentur. Sic Cassianus, apud Sylvestrum verb. *Mendacium, n. m. 2. asserens*, lictum esse mentiri & magnam vilitatem assequendam, vel graue malum fugiendum.

¹²⁹ *Ilicitum est.* Illicitum omnino est, falsum crimen proximo imponere, siue ad vitandum torturam, siue ad quodcumque aliud graue impediendum. Quia pernitiosum mendacium, quod alteri est grauiter nocium, nunquam est lictum proferre, siue in iudicio, siue extra illud proferatur, sed qui crimen falsum valde nocivum alteri affingit, profert pernitiosum mendacium: Ergo illicite, ac iniuste illud profert. Ita Sotus l. 4. de iust. q. 6. a. 3. Lessi. l. 2. c. 11. dub. 7. & 8. Fagund. Decal. l. 8. c. 5. numero tertio. D. Tho. 2. 2. 9. 7. 2. art. 3. & q. 110. a. 2. & 4. Caiet. ibi. Narav. sum. c. 18. numero tertio. Sylvest. ubi supra.

¹³⁰ *Primam sententiam omnino expungendam esse reor.* Certe primam sententiam omnino expungendam esse reor. Cassianus enim vel lapsus est, vel voluit significare lictum esse aliquando uti amphilogia, quæ secundum speciem respectu illorum, ad quos dicuntur, mendacia videntur, cum tamen re vera non sint. Evidem aliud est crimen verum, sed occultum dicere: aliud, falsum imponere; & licet sit illicitum, & contra iustitiam utrumque facere sine causa; at cum causa graui, qualis habet ille, qui curat vitare tormenta, lictum, utrumque est crimen verum sed occultum sub secreto nobis commissum propalare, cum verum utique dicamus: illicitum proculdubio est crimen falsum alicui imponere cum mendacium proferamus.

¹³¹ *Oritur ex fidelitate, non ex iustitia.* tis virtus ad convictum humanum, & qui carat, violat vocatur infidelis. Hoc præmisso, dubitamus, non seruandi secreti commissi nobis obligatio oriatur ex iustitia virtute, an ex virtute fidelitatis?

Oritur non ex iustitia, sed ex fidelitate: unde quoties aliquis peccat contra secreta, contra fidelitatem non contra iustitiam delinquit. Quia non quoties aliquis qui quam promittit intendit se ex iustitia obligare, sed ex fidelitate, tamen, quia quidem obligatio sufficit ad promissionis impletionem. Ergo etiam promittens secretum potest non se obligare ex iustitia, sed solum ex fidelitate, que plane sufficit ad exactam secreti custodiam. Sic Sotus tr. de re gendo secreto, membr. 1. q. 1.

¹³² *Oritur ex iustitia, non ex fidelitate.* Oritur ex iustitia non ex fidelitate. Quia si ex fidelitate ortum diceret huiusmodi obligatio, secreti violatio solum esset veniale placulum; veritas enim & fidelitas ut sic & præcise non obligat ex genere suo sub mortalibus: nisi ex promissione non obseruata aliud graue detrimentum committenti secretum, aut aliis proueniret. v. gr. si ob secretum a te Antonio promissum ipse aliquid fecit, vel omisit, ex quo postea graue detrimentum patiatur, te secretum non obseruante: promissio obligat sub mortali. Dùm autem non occurrit casus huiusmodi gratias obligationis, nulla erit custodiendi secreti firmitas, cum ex se sub mortalibus fidelitas non obliget. Igitur quoties homo promittit aliquid seruare secretum obligatur ex iustitia propria ad illud fernandum, obligari etiam ex fide, que virtus fidei tunc non distinguuntur a iustitia. Ita Caiet. apud Molinam tr. 4. d. 26. 2. numero quinto. Sanch. l. 6. consil. c. 6. dub. 1. m. 3. & alij.

¹³³ *Oritur ex iustitia, non ex fidelitate.* Profecto si loquuntur de secreto, quod sub eo pacto tibi committitur, præmissa scilicet tacita vel expresa secreti postulatione: non dubito, quia continet obligationem grauem iustitiae: & de hoc loquuntur, qui allérent oriri hanc obligationem ex iustitia. Ratio est, quia in hoc casu non est promissio nuda, sed pactum onerosum, cum ille alius subeat etiam ex parte sua onus reuelandi tibi suum secretum: quare haud est dubium, quin tu etiam ex iustitia ad seruandum promissum tenearis, cum ille ex parte sua posuerit conditionem. Et placet idem procedit, quando internent promissio tacita: non qui in grauibus circumstantiis videt sibi secretum communicari, eo ipso, velle videtur eo modo illud accipere, & cum ea obligatione, cum qua huiusmodi secreta asolent talibus personis committit, atque idem consentit tacere in obligationem iustitiae ibi inclusam, nisi expresse, nolle se cum tanta obligatione notitiam illam accipere protestetur. Quandò vero non procedit expresa, nec tacita promissio, quia etiam non est commissum, sed merè promissum, verbi gratiæ, quando potenti a te secretum rei, quam tu andisti, vel alii inde cognoveras, tu promittis: tunc aliquando internent obligationem iustitiae, aliquando solius fidelitatis. Et quidem quando res ipsa talis est, et alii non posses eam absque iniuria manifestare, certum est adesse obligationem non solum fidelitatis, sed & iustitiae, ut si esset delictum occultum proximi, quod sine causa sufficienter manifestare iustitia non potest.

CAP V T XI.

Circà Secreti nobis commissi custodiām.

PROBL. XIV.

Obligatio seruandi secretum oritur ex iustitia, non ex fidelitate: & oritur ex fidelitate, non ex iustitia.

¹³⁴ *Quia sit fidelitas.*

SUPPONO, ultra virtutem iustitiae, qua obligat ad non ledendum ius alienum, quod proximus habet circa sua bona, & ultra alias morales virtutes, dari quandam virtutem moralem specialem, qua vocatur fides, seu veritas: non quidem illa veritas, seu veracitas, qua obligat, ad conformanda verba externa cum mente, & appellari potest veritas in dictis, siue in loquendo; sed alia, qua obligat, ad conformanda facta cum dictis, & vocitari potest veritas in factis, siue in operando, & dicuntur *Fidelitas*, seu *Fides*, ethymologia accepta à fio, & dico, quia per eam fit, quod dicitur. Necessaria quidem est huiusmodi *Fidelita-*

potes, vel si eam notitiam per iniuriam com-
paraueras.

PROBL. XV.

Peccat lethaliter & non peccat contraria iniuriam, qui alienas litteras a domino laceratas, & per partes in locum publicum proiecerat postea iunctis, ac collectis eorum fragmentis, legit & manifestat.

135
Peccat lethaliter contra iniuriam.
136
Lethaliter contra iniuriam non peccat.
137
Hoc etiam mihi placet.

Pececat lethaliter contra iniuriam. Qui se-
cretum, quod fortasse in iis litteris contine-
tur, semper est sub dominio illius, qui eas la-
ceratas exposuit, credens a nullo esse legendas,
quod si suspicetur, aliquem collectis particulis,
esse lecturum, minime dispergeret. At sicut li-
ber, qui præter intentionem est manibus in via
publica cecidit, non id est sub tuo dominio
desinit; sic nec secretum tuum præter tuam
voluntatem quasi cadens, desinit sub tuo domi-
nio esse: in neutrō enim casu cedis iure, quod
habes, sed illud omnino ius retines. Sic aliquis,
quos sequitur Rebel, p. 2. de iust. l. 9. q. 7. nu-
mer. 9.

Lethaliter contra iniuriam non peccat. Quia
eo ipso, quod dominus litteram eas abiicit,
ac proicit in loco publico, videtur cedere iure
suo, & quasi pro derelicto habet permittens, ut
expositae maneat manifestationis pericolo; de
hoc enim eurare non videtur. Ita alij cum Syl-
vestro v. Emprio, q. 7. Laym. l. 3. s. 17. 3. p. 1.
c. 4. n. 4. Diana p. 17. 6. refol. 55. Card. de Lugo
Decal. 10. 2. d. 4. s. 17. 9. m. 150. Indicat Sanchi
l. 6. consil. 16. dub. 3. dum docet, peccare morta-
liter legem litteras clausas, vel in secreto pos-
fitas: per quæ verba videtur excludere litteras,
quas non in secreto, sed in publico ex inten-
tione ipsius domini positas inuenit.

Hoc etiam mihi placet, si litteræ huiusmodi
laceratae ex intentione domini posita inue-
nitur in publico. Aliud enim dicendum
putarim, quando contra domini intentionem
id accidit: v. gr. si dum particulas immitteret
in ignem vel tuncorem locum, ubi nullus col-
lektor faciliter posset vñquam adesse, a vento in
viam publicam abstrahit, fure, vel casu elap-
se sint etiū. Addo tamen cum Laymano:
cum, qui litteras sic laceratas, ac proieceras
legit, teneri ex charitate ad eas non publicandas,
si inde aliquod graue damnum potest re-
sultare. Quia licet proficiendo litteras laceratas
dominus videatur iure iniurias cedere quod
habebat, putabat enim a nemine legendas,
quam iurius cessionem sufficiens significavit
per eiusmodi proiectionem; cum hoc tamen
stat, quod ei graniter displicat talis publica-
tio quam si præuidisset, nullatenus litterarum
particulas eum proieceret in locum. Manet
ergo obligatio charitati procurandi bonum
proximi & eius graue malum impediendi,
quando sine incommodo possumus. Nam quod
mihi vellem fieri in tali casu, hoc debeo ex
charitate alteri præstare.

Escobar. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. XVI.

Qui apendendo litteras, non solum venialiter sed & lethaliter peccavit, si tunc præter intentionem, & opinionem graue damnum sequatur: tenetur, & non tenetur ad restituendum.

Diximus s. 1. non peccare lethaliter qui
ex curiositate solum hand existimans gra-
ue aliquid in eis contingat litteras aperit, ac
legit alienas. Cum itaque quis aperiens, &
legens alienas litteras solum venialiter deliquerit
licet præter intentionem & opinionem graue
malum sequeretur, quod prudenter non time-
batur: non tenetur ad restituendum. Idem di-
cendum, si mortaliter quidem peccavit, non ta-
men timere prudenter potuit: damnum illud,
quod consequitur: tunc vel ad nullam re-
stituendum tenetur, si nullum aliud damnum
timere prudenter poterat præter alieni secreti
grauius violationem: vel certe tenetur solum ad
illud summum damnum, quod timere poterat,
non ad excessum damni supra illum gradum.
Quia totis ille excessus est ei inuoluntarius
propter ignorantiam inimicibilem. Sic Molina
10. 5. d. 36. n. 3.

138
*Littera lethaliter peccaverit, non ren-
ditur ad restituendum.*
Tenetur quod est.
dem.

Si venialiter peccavit in secreti violatione,
ad restituendum non tenetur. Quia peccatum
veniale non afferit grauem restituendi obliga-
tionem. Si autem peccavit lethaliter, debet
necessario restituere. Quia sufficit iniuria gra-
uus ad hoc, ut quis restituere teneatur, quantum
damnum valebat, et si eius valorem ignorau-
rit. Ita Card. de Lugo 10. 1. de iust. d. 24. s. 9.
m. 149.

Profecto sententiam P. Molinæ quoad pri-
mam partem de peccante solum venialiter mihi
etiam probatur ob præfata rationem. Se-
cunda vero pars de peccante lethaliter in
secreti violatione minime placet. Quia si (ex gr.)
quis proiicit in mare gemmam alienam, quam
putabat centum aureos valere, cum valeret mil-
le, ad totum valorem restituendum tenetur;
nam vere causa fuit iniusta totus illius damni,
quodcumque esset, quod domino gemmæ se-
quitur, cui voluntarie inculit iniuriam. Si igit
tu cum iniuria gravi alterius quis litteras ap-
pauit non solum tenetur ad damnum præiuin-
sed etiam ad ignoratum; quia ad id totum im-
plicito obligare se voluit ei, cui iniuriam vo-
luit inferre. Aliud dixerim de damno ab eo
inuincibiliter ignorato, quod alius perlonis
consequitur cum illo non coniunctus, cui
illata iniuria fuit: his enim non tenebitur resti-
tuere.

PROBL. XVII.

Erit, & non erit lethaliter piaculum, alienas litteras sine nocendi animo ob curiositatem aperire.

Apetire litteras alienas ob meram curio-
sitatem, & sine nocendi animo, v. gr. vt
Lethaliter piaculum
aperire.

I i 2

ESCOBAR
Theof Mor.
Tom. III. IV.
F. IV.

376 Theologie Moralis Lib. XXXV.

ex barbato stylo, vel eleganti capiat aperiens
ex voluptatem, lethalis culpa est. Quia a invito Do-
minino id facit, & incurrit periculum aliquod se-
cretum edificandi, quod nefas erat alias indaga-
re. Sic nonnulli, quorum sententiam doctus
vir in manuscriptis haud improbabilem indi-
cavit.

142 Solum est veniale piaculum. Quia id mate-
riæ leuitas, & finis carens mortali deformitate
excusat. Ita *Natur. sum. c. 18. n. 3. Sa. v. Litera.*
n. 1. Sylvest. v. Falsarius. n. 2. Fagund. Decal. 1. 8.
c. 5. m. 9.

143 Hoc verum
omnino exi-
stimo & ve-
rius expo-
no. Hoc verum omnino esse putarim. Quia ac-
cidentale est ex aperiens ob curiositatem literarum graue referari secretum, quod quodem
aperiens custodire tenebitur, ne in scribentis
vergat incommodum. Ut autem scias, quando
grauite, quando leuitate delinquit, qui litteras
aperit, quando nullum peccatum perpetrat, af-
firmo in primis, si litteræ pro derelictis, ha-
beantur, licitam esse carum aperiotionem, & le-
ctionem; tunc autem pro derelictis haberi,
quando ignoratur, tam mittens, quam ille, ad
quem mittuntur. Deinde licitam esse aperiotionem,
si fiat de mittentis consensu tacito, vel
expresso. Quod si à principio aperiens bona si-
de putabat ei aperiotionem non displicitam, &
postea inuenit displicere; nullum esse pecca-
tum; quia bona illam fides excusat. Item lethali-
m verò culpam esse eas aperire, licet non le-
ganter, eo anitio, ut aperiens grauite noceat.
Quia ubi primum animum habuit grauite
nocendi, delinquit grauite, etiam si Epistolam
non legit. Præterea potestatem publicam legi-
timam habere potestatem aperiendi, vel legen-
di litteras, quales sunt Superioris Religionum,
ac Praefati virium in finitimi hostium locis
belli tempore. Necno posse aperire Epistles
ab hoste missas, vel illius ad quem mittuntur,
si probabiliter credit, sibi ex illis vel alteri
proximo iniustum aliquid damnum posse eue-
nire; easque perlegetas posse retinere. Et genera-
liter loquendo, quoties quis ex aliquibus Epistles
aliquid malum iniustum sibi timet, licet
posse eas aperire, vel comburere ad illud malum
vitandum. Denique Epistolam delato-
rem lethaler delinqueret, si eas aperiat, &
ostendat aduersario mittentes, vel eas clausas
eidem tradat. Solum enī quando prudentialiter
cederet aliquid malum iniustum in illis,
vel contra se, vel contra proximum contineret,
licet eas legere poterat, & comburere ad malo
obviandum. Omnia carptim collegit ex *Leffio*
l. 2. c. 1. dab. 10. n. 7. 3. Natur. sum. c. 2. n. 34. &
c. 1. C. num. 7. 3. Sylvestro v. Refutatio. 3. q. 5. & v.
Falsarius. n. 2. Sa. v. Litera. n. 1. D. Antonino
2. 11. 1. c. 12. §. 5. &c. aliis.

PROBL. XVIII.

Quando quis per vim aut fraudem secretum ali-
cuius accepit, potest, & non potest, ad vitan-
dum proprium irreparabile suum
damnum detegere.

144 Nonnulla sup-
pono. Suppono ad vitandum graue damnum, nem-
pe diuturnum tormentum, quenquam
posse licet alterius crimen occultum, & pec-
catum ei sub secreto traditum manifestare.

etiam si inde mors immineat, aut infamia se-
quatur ei, qui huiusmodi secretum commisit;
modo grauissima incommoda non timeantur;
vt si esset secretum Principis, Reipublice, vel
exercitus, & non sit in confessione Sacramen-
tali apertum. Quæsiem tamē, an id dicen-
dum, si secretum illud quis ab alio per vim, vel
fraudem accepit: id est, an tunc possit, ad
vitandum proprium graue dampnum, illud re-
velare?

Non potest quis renelare illud secretum,
quod per vim, vel fraudem ab alio extortum,
etiam si interimendus sit. Quia eo ipso, quod
secretum per vim accepit, semper est contra
iustitiam illud revelare. Sic *Sotis l. 5. de inf. q.*
16. a. 2. Fagund. l. 8. c. 6. numero duodecimo.
Sayt. in Claui, l. 11. c. 3. numero quadrageimo
primo.

Si quis interimendus esset, vel mutilatione
afficiendus (qua sunt irreparabilia mala) ex-
ceptus, non renelasset secretum, quod per
vim, aut fraudem ab alio extortum, potest licet
illud aperire, etiam si illa, a quo extortum es-
set infamandus, expilandus, aut interimendus.
Quia peccatum iniustitiae in secreti extor-
tione commissum, iam est transactum, &
transacto peccato, qui extortus habet ius, vt
in tanto periculo constitutus secreta vi extorta
reuelet. Quemadmodum qui furatus est
equum, potest illo vi in extrema necessitate
vitæ tuendam indigat, & in eadem sit
necessitate constitutus. Ita *Natur. sum. c. 18.*
m. 5. 4.

145 Vtramque opinionem facis probabilem el-
se existimo, secunda vero primam præpono. *go sententia.*
Quia licet peccatum extorsionis secreti pre-
teritum fuerit, durat tamen adhuc, mortali
loquendo, in effectu suo, hoc est in obliga-
tionem seruandi secreti, & effectus iniustitiae
per reuelationem illius continuatur. Profecto
parum refert, quod ille non intendat infamari,
aut occidi eum, à quo secretum illud
extortus, vt dicamus per accidentem esse, quod
inde occisio, vel infamia subtiliat; quia illa
reuelatio est iniusta, cum iniuste fuerit se-
cretum extortum, unde non potest hic ratio cha-
ritatis militare, vt dicamus charitatis præcep-
tum prius obligare quenlibet erga se ipsum
quam erga proximum.

PROBL. XIX.

Peccata occulta subditorum, qua solum
vergant in damnum ea committentis,
possunt, & non possunt Superioribus re-
uelari à cognoscente fraterna correctione
non praemissa.

146 Ceteræ peccata Religiosorum aut sunt publi-
ca, aut secreta, & hæc quæ noceant, vel
non noceant alii, sed solummodo ei, qui
ea perpetravit. Si sint publica, ac manifesta,
sunt vergant, siue non vergant in aliorum
damnum, licitum est ea Superioribus ad pa-
nitioñem, præmissa fraterna monitione, mani-
festare.

Sect. II. De Precepto 8. Problemata. 377

festare. Si sint occulta, & aliis nocua, vel Religioni indecora, denunciari etiamp possunt superioribus, fraterna monitione prætermisfa, nisi quis firmiter credat, statim per correctionem fraternalm delinquentem ad frugem meliorem adducendum. Si vero periculum sit in mora, nunquam est fraterna correctio premittenda: imo tenetur quis statim superiorum ad monere, ea prætermisfa. At si peccata sint gravia, occulta quidem, & in damnum commune Religionis non vergant, sed solum in damnum peccantis peculiare, qualia sunt ebrietas, inuentiendi consuetudo, furtiola, non servare ieiunium, horas Canonicas non recitare &c. quæsiterim, num possint superrioribus, prætermisfa correctione fraternalia reuelari?

189 Possunt quidem. Quia non videtur probabile, que communis Religionum consuetudine fiunt esse contra Christi Domini præceptum: sed consuetum est in omnibus Religionibus, quod in Capitulo aliqui contra aliquos de culpis proclamant, nulla secreta monitione præmissa: Ergo videtur, hoc non esse de præcepti necessitate. Deinde non obstat infamatio illius, cuius occulta delicta Superiori tanquam patri referantur: apud prius ac prudentem Prelatum & fidem amicum, nullam infamiam patiatur. Esto autem infamiam incurrat apud Superiorem: tamen Salus animi est bona fama preferenda. Sic Richard. in 4. dist. 19. art. 3. q. 1. ad 2. Grabiel. in Can. Miss. q. 4. n. 4.

150 Minime possunt Superioribus. Siue ut Iudicibus siue ut patribus prætermisfa correctione fraternalia reuelari. Quia tenetur de præcepto naturali, occurrere dano proximorum, ac fratres emendare quam minimo eorum damno possimus: possimus autem eos emendare modo præscripto fraternalia correctionis. Ergo tenemur, illud servare. An non corporalis Medicus, si potest, ergo rurum curarate sine alibi, idem memori, id tenetur efficere? Ergo similiter ille, qui tenetur emendare fratrem, si potest emendare illum fama servata, id præstare enebitur. Sotus in selecto de regendo Secreto, memb. 2. q. 4. concil. 3. dub. 3. Navarra derest. lib. 2. c. 4. dub. 11. n. 13. D. Tho. 1. 2. q. 33. art. 7. & 8. ad 4. Savr. in Clauil. 1. 1. cap. 14. num. 8. Fagund. Decal. lib. 8. cap. 7. num. 7. Baines 2. 2. quæs. 33. art. 8. dub. 2. Nauar. sum. cap. 8. num. 14. & alij plures.

Hoc mihi
voiè ve-
rum.

Ego autem adeo veram hanc sententiam esse puto, ut contrariam stando in iure communis in nulla tenus existimem esse probabilem stando vero in iure, & statutis aliquarum Religionum, quid sentiendum sit ultimo voluntine expediam. Certe proclamations illæ, que in Religiosorum Capitulo absque illa secreta admonitione fiunt, sunt de aliquibus leuiibus culpis, que fama non derogant: & potius sunt quasi quedam commemorationes oblitarum culparum, quam accusations, & denunciations. Vnde si aliqua fieret proclamatio de peccato, quo frater infamaretur, contra præceptum Domini ageret, qui in huiusmodi proclamationibus fratis delictum publicaret. Addiderim, falsum omnino esse, non manere Religionum infamatum, cuius deli- Dicob. & Mend. Cheol. Moral. Tom. IV

Ca pio ac prudenti Superiori, qui potest professe, & non obesse, tanquam patri manifestantur; multo enim est grauor infamatio apud unum grauem, ac prudentem virum, & quo quis pendet, quam apud multos, a quibus non pender. Quia ex revelatione Superiori tanquam patri facta pio & prudenti, potest ipse procedere ad negationem suffragij ad Religionis officia, ad mutationem Monasterij, ad remotionem ab officio, ad aliaque, quæ natus possunt notam infamie effire.

CAPVT XII.

Circa sui ipsius infamadorem:

PROBL. XX.

Lethale est, & non est, seipsum sine causa infamare, stando preciſe in propria infamia ratione.

SINE causa se ipsum infamare, 152 excludo damno, stando in præc- Pecatum lethale est. ca propria infamia ratione, pec- atum lethale est. ita ut nulla ex causa nec etiā mortis metu quis excusat, siue in iudicio, siue extrā iudicium seipsum infamet. Quia caritas obligat vnumquemque, vt se, & sua diligit: sed bona fama est. Præcipuum hominis bonum exte- num: Ergo qui illam, se ipsum sine causa infamando, perdit, peccat lethaler contra chari- tatem. Ivo contra iustitiam. Quia nemo est sue famæ dominus, sicut nec vita propriæ: Ergo siue gravius peccat ille, quise ipsum oc- cidit, quam qui alium interimit: ita gravius peccat contra iustitiam ille, qui se ipsum sine causa infamat, quam qui alterius famam la- dit. Sic Caiet. 2. quæs. 73. art. 2. & sum. verb. Detractio, D. Antozin. part. 1. sit. 8. cap. 4. §. 1. Eam ex parte defendant Angel. verb. Detractio, §. 1. & Syluester ibi, num. Differunt tamen à Caietano, quia admittunt excusari à mortali, quando sit metu mortis, quod Caietanus non admittit. Valentia 2. 2. d. 5. quæs. 17. punct. 2. putat esse contra cha- ritatem, quando si sine causa, Turrian. 2. 2. sum. 2. d. 5. 4. num. 11. arbitratu est mortale, non tamen contra iustitiam, nec contra charitatem sed contra magnanimitatem.

Infamare se ipsum sine causa, stando in sola & præcisa ratione propriæ infamia, 153 Pecatum le- thale non est. se cluso damno tertij, vel propriæ vita, ex obieco, ac genere suo non est lethale peccatum: neque contra iustitiam, nec contra caritatem, sed solummodo veniale contra caritatem propriam, seu erga se ipsum. Quia homo est sue famæ do- minus sicut & suorum temporalium bonorum. Ergo illam disipando ac prodi- gendo absque causa, nulli facit ini- nam

24. sest. 4. Sayrum in Clavi, libr. II. cap. 3.
numer. 35.

PROBL. XXI.

Ad vitanda grauia tormenta in iudicio, vel
diuturnum carcerem, lethale est pecca-
tum, & non est, se ipsum infamare, vel
falsum sibi imponendo crimen, vel ve-
rum occultum confitendo, ex cuius im-
positione, vel confessione cerio quis sciat,
se capitali sententia afficiendam.

Et lethale peccatum contra iustitiam in
Reipublicam, cuius ille partis est, & con-
tra propriam charitatem. Quia nemini licet se ^{Lethale pa-}
occidere; perinde autem est, moraliter loquen-
do, sibi crimen falsum in iudicio imponere, aut
secretum referare ex quo sit occidendum, acle
ipsum occidere. Et quia homo non est domi-
nus vita proprie, sed custos, unde contra iusti-
tiam agit, illam sibi auferendo. Et quia qui
iudicio sibi crimen fallum, quod capituli pa-
ne est obnoxium, affingit, mendacium contra
se ipsum pernitosum profert: proferte autem
pernitosum, cum ex se sit nocuum grau-
ter, est lethale peccatum. Sic Caiet. 2. 2. q.
7.3. art. 2. & sum. 2. Detracitio, Armil. & Syl-
vest. v. Detracitio, num. 4. D. Antonin. part.
3. tit. 8. cap. 4. §. 1. Valent. 2. 2. d. 5. quā.
17. punct. 2. assertens esse lethale contra chari-
tatem.

Non est lethale, sed veniale peccatum, si si-
ne iuramento id fieri. Quia hoc (moraliter lo-
quendo non tam est dare proprie morti cau-
sam, quam vna breui morte multas diutinas ^{Non est lethale} peccatum,
redimere. Et quia licet homo non sit vi-
ta proprie dominus, est tamen cultus illius, &
cum tanto tortura dolore non tenetur illam
custodire, ac tueri. Quemadmodum dum est
ager, non tenetur brachium veneno infectum
sibi abscondi, ut cum tanto dolore vitam tue-
atur. Ita Malder. de iust. tral. 7. cap. 1. dub. o. n. 3.
concl. 2. Lessi. l. 2. c. 11. dub. 7. m. 4. Tolet. I. 3. c. 66.
Sotus de regendo Secreto, n. 3. & I. 5. de iust. q. 10.
art. 2. Couar. variare. c. 2. n. 8. Sayr. in Clavi, l. II. c.
3. num. 4. 2. Angel. verb. Detracitio, numer. 6.
Sylvest. ibi, quiesc. 3. & plures alij Recen-
tiores.

Verior plane haec pars. Quia nullatenus ¹⁵⁸
verum existimo principum primas sententias ^{Hanc operum}
fundamentum, nempe perinde esse (mora-
liter loquendo) sibi imponere in iudicio cri-
men dignum morte, atque sibi morte inferre.
Quia homo nec physice nec moraliter se se in-
terimittit, non physicè, ut patet, non moraliter: lu-
stam enim causam habet, ob quam se ad in-
terem priorem exponat: sicut qui se expo-
neret hostium telis ad fagienda grauilla
tormenta, si in eorum manus deueniret. Attra-
men si ex confessione secreti delicti, aut
ex falso impositione Religioni sequatur in-
famia, si Religiosus est, aut filius, si est pater;
aut subditis, si Praesul, aut familiis, si obbi-
litate præfulget: tunc peccatum lethale es-
set contra iustitiam, & mendacium pernicio-
sum, alius falsum sibi crimen affingere ad
vitanda

ESCOBAR
Theos Mor.
Tom. III. IV.
EIV

154
Hanc senten-
tiam longè
probabiliorē
esse puto.

Hanc sententiam longè probabiliorē esse existimo. Quia si homo se infamando, falsum sibi crimen affigendo, aut verum occultum manifestando, peccaret mortaliter contra iustitiam, & ad lue famam restituicem consequenter teneretur, cuinam quas te-
retur? Non sibi, siquidem sui ad se ipsum nulla est restitutio. Non Reipublicæ aut Ecclesiæ; quia bona laici non connumerantur inter bona Reipublicæ nec bona Ecclesiastici inter Ecclesiastica bona; sed inter bona cuiusque propria, & temporaria. Addo, neque esse ex obiecto suo peccatum contra charitatem; quia charitas sui ipsius non obligat, ad bona heius vita, quæ externa sunt, comparanda, vel conseruanda, nisi quatenus sunt neces-
saria ad salutem spiritualem vel propriam, vel proximorum. Et quia prodigalitas, quæ versa-
tur propriè in bonis externis, ex obiecto & genere suo non est peccatum mortale contra charitatem, sed veniale solummodo. Ergo cum fama sit bonum quoddam externum, ex obiecto, & genere suo non erit peccatum mortale eius profusio, si sine culpa fieri, seculo
damno alterius: sed solum quædam venialis
prodigalitas.

Porro licet haec ita se habeant ex obiecto, non abnego, aliquando ratione alicuius ex-
trinsecæ circumstantæ, grauis scilicet damni, quod nobis vel alius ex nostra infamacione se-
quatur, posse esse peccatum lethale contra charitatem. Primo quidem, si proximus inqe
facilem occasionem capiat, eundem absque
causa infamandi: tunc enim datur scandalus ma-
litia. Secundo, si ex ea infamacione vita ob id
periculum incurat, ut si falso dicat, sine
causa, e Antonio occidisse, vel illius torum
violasse; quia perinde id est, ac se ipsum oc-
cidere, cum alteri occasionem exhibet, eum
publicè aut priuatim intermendi. Tertio, si
infamanti se ipsum necessaria sit fama caueneri
publico, & si sit Episcopus, Praelatus; nunc
enim mortale erit non solum contra charitatem;
sed etiæ contra iustitiam, quia in causa est, ut sub-
dit ob illius malâ famâ in eo ipso peccent: &
ideo crudelitas est, ut multos spiritualiter
occidat. Quarto denique, infamia eius in ter-
tiâ persona exundet, verbi gratia, in filios, in
familiam, in totam Religionem, erit contra
charitatem, & iustitiam, affigendo sibi ha-
eresis, proditio patriæ, Sodomia, lascia maie-
statis, &c. crimen, quæ de irre infamiam an-
nexam habent. Lege Lessium lib. 2. cap. 11.
dub. 6. num. 3. Nauarrum sum. cap. 18. num. 2. 8. Tole-
tam lib. 5. cap. 66. Suarium tract. de fide, di-

Sect. II. De Precepto 8. Problemata. 379

vitanda tormenta, & se retractare teneretur, quamvis noua iterum tormenta esset subiutorus. Quia cum tam graui aliorum præiudicio nemo ius habet ad tormenta vitanda per crimini falsi impositionem, quo nobilem familiam perpetua ignominia conspergat. Moneo denique conclusionem nostram intelligendam esse, sine iuramento sibi quis falsum crimen imponat. Quia quamvis tunc crimen illud nulli tertio sit noxiuam præterquam ipsi illud sibi imponenti, erit tamen peccatum lethale per iurij, & graui Deo iniuria irrogabitur, eum rei falsa in testem afferendo.

PROBL. XXII.

Ille qui in tormentis sibi falsum crimen affixit, ob quod capitali subest sententia, tenetur, & non tenetur se in supplyū loco retractare.

¹⁵⁹ *Se retractare non tenetur.* **S**ecundum retractare tenetur. Quia sibi in iudicio perniciosum contrā seipsum protulit, totum populum ad scandalum trahens, quem quidem in quantum potuerit debet à seductione, & scandalo retrahere. Estò. non valeat mortis reuocare sententiam, potest tamen sue infamie apud seductam plebem mederi. Sic Abbas ad cap. Ex parte 2. num. 2. de sepulchris. Felin. ad cap. Cansam, num. 7. de testi. cogend. Archidiac. pars 2. titul. 11. cap. 11. §. 3. Socini. in repet. cap. Ad audiendam. de homicid. D. Antonin. pars 2. titul. 2. cap. 2. §. 3. Sylvest. verb. Dera-
ction. num. 4.

¹⁶⁰ *Se retractare non tenetur.* **M**inimè se retractare tenetur. Quia nullum sequitur præiudicium ex huiusmodi retractationis omissione, cum ex ea luce innocentie manifestatione non valeat vita confulere, rem non integra, vbi exitatio mortis non speratur. Scandalum autem illud nocuum non est, potius confert aliis ad exemplum, & aliud vita scandalum contrā iudicium vulgus enim facile commouetur, vt credat sententiam aliquo defecuti labore. Ita Sanch. lib. 3. Decalog. cap. 7. num. 12. Fagund. Decal. lib. 8. cap. 9. num. 6. Nauarra de restit. lib. 3. cap. 4. dub. 1. n. 25. & 26. Tolet. lib. 5. cap. 6. Lessi. & Angel. à Fagundez allegati.

¹⁶¹ *Judicium Autorum.* **E**go autem existimo, cum, qui metu tormentorum sibi crimen falsum imposuit, ob quod morti addicatus est, se retractare teneri, vbi ex retractatione speratur fore, vt mortem evadantur autem teneri se retractare in loco supplicij, seu ad pedem patibuli, quia iniuriam caret spe. Evidem quidam crimen tertio est nocuum, verbis gratias Religioni, vel familiæ ex confessione, & impositione criminis grauis sequitur infamia sibi vel in loco patibili retractare teneri; si vero infamia non tanti sit momenti, non tenebitur: quod prudens Confessor arbitrabitur. Illud certissimum, si aliquis ad vitanda tormenta sibi graue crimen in tortura affixit, ex quo grauis infamia Religioni, vel nobili sacerdotalium familiæ contingat, aut sententia latronem teneri se retractare etiam noua rursum tormenta

subeat; fieri enim potest, vt tanta illa sit infamia, vt potius teneatur quævis tormenta, inquit, & mortem peperi, quam ab his cum tanto aucto danno excusari. Lessi docente lib. 2. cap. 1. dub. 7. numero 50. Tolet. lib. 5. cap. 6. & Sancio Decalog. lib. 3. cap. 7. num. 12. Ratio est, quia res abhuc est integra, & in eo statu, vt ex retractatione speratur infamia innocentium evitatio. Tamen parvus tamen potest esse tertii infamia, vt spectata prudenter charitatis regula, teneatur quis illum potius subire, quam obligare proximum dentio torqueri, quod prudentis estimabit arbitrium.

PROBL. XXIII.

Mortale est, & mortale non est interuenientes sententia contraria al quem delinquentem circa familiam sol ciationem in confessione in Aula S. Officij prolate, delinquentem alius manifestare quiesceret.

Mortale quidem est reum quiescumque manifestare, si est sit Religioso, aut ¹⁶² Mortale est. Sacerdoti. Quia idem ibi sententia in secreto profertur, vt delinquentis non infametur, & causa Tribunalis limites non excedat. Sic Soula de confessar. solicit. tractat. 2. capite 16. num. 8.

Mortale non est, illum reum Religiosis, & ¹⁶³ Mortale non est. Sacerdotibus manifestare. Quia ex huiusmodi manifestatione nulla ciuitate scandalum, inquit, potius timor, bonisque effectus. Ita Diana part. 4. tr. 8. 5. c. 4. 4.

Primum sententiam probabiliorem esse existimo. Quia idem Domini Inquisitores sententiam in occulto ferunt, ne nimium reus partem infametur, & ne delictum illud ingrat fidelibus scandalum: Ergo si quaelans arcum illud alius non potest non reus esse lethalis pia culi infarmando circa secretum piam S. Tribunalis diligentiam. Scio, Seraphinum à Freitas in addit. a tractat. de Confessor. solicit. quest. 24. num. 49. docere, à D.D. Inquisitoribus propter scandalia vitanda peccata excommunicationis, & iuramentum de secreto illo servando esse adhibendum. Vnde colligit Diana, Ergo dare non adhibetur, non adeo obligatio peccati mortali. Sed amici mei docti plaudent, ex ipso, quod Freitas dixit, opera pre-tiugis excommunicationem, & iuramentum adhiberi, ne interuenientes Sacri Tribunalis iudicio alius sententiam referent, alia ferit adeo graue esse piaculum rei, ac delicti manifestatio, vt conuenienter censuræ & iuramentis vis, ne quis audeat id aliis manifestare.

CAPUT XII.

Circa Susurrationem & Maledictionem.

PROBLEMA XXIV.

Licet, & non licet per Susurrationem alium excludere ab amicitia, quam ipse ibi ambio inire cum Principe, (verbi gratia,) narrando tantum aliquos naturales defectus illius, quem intendis excludere.

165
Quæsitionis
fasciæ,

ERTVM est, non licere id agere me-
dis illicitis, ut fraude, dolo, infam-
do proximum, seminando odia, aut
spoliando fratrem re aliqua, in quam habet
iustus enim esset peccatum mortale contrà
iustitiam. Quid si id agatur, tantum narrando
defectus aliquos naturales, aut alios veros, sed
non occultos, ex quibus nec sequatur infamia,
nec disolutio amicitia, sed tantum dis-
solutio illius familiaritatis primariae, quam cum
Principe habebat?

166
Licer qui-
dam.

Licer quidem. Quia amicitia, & familiaritas est bonus gratuitum pendens à libera voluntate amicorum, sicut enim liberum est conferenti bonus gratuitum non conferre: ita tibi licitum erit, seclusa vi, ac fraude, curare, ut non conferat. Quemadmodum licet sine vi, & fraude, rogare Petrum, ut testamentum mutet, neque suum constitutus heredem. Sic Sotus lib. 5. de iust. quæs. 11. Aragon. 2. 2. quæs. 74. art. 2. Bonac. d. 2. quæs. 6. p. 2. num. 6.

167
Minime licet, sed lethale est peccatum, si al-

ter in notabili ob id damnum incurrat, aut
mittat aliquod bonum ex diminutione talis
familiaritatis: vniuersale autem erit, si res parua
sit. Quia quamvis amicitia sit bonum, gratuitum, postquam tamen in illam quis admissus
est, habet ius, ne illa ab aliquo tertio sine causa-
sum damno suo priuetur, sicut pauper ha-
bet ius, ne quis impediatur elemosynas, quas
quis illi statuit elargiri. Ita Sal. 2. 20. quæs. 74.
art. 2. post 2. concl. Sayt. in Clani, lib. 12. cap. 5.
num. 5. Azor. tom. 3. lib. 13. cap. 5. quæs. 5. Trull. De
calog. lib. 3. cap. 7. dub. 3. num. 7. & alij.

168
Hæc mihi
probabilis,

Probabilius existimo hoc non licere, sed
agentem delinquare regulariter. Quia bonum
propria utilitas, non est sufficiens ratio ho-
nestandi aliquod damnum, & incommodum,
quod lethaliiter alteri sequatur ex talis fami-
liaritatis immunitio. Dixi regulariter, quia
si ab exclusione illius ex inclusione propria
conseretur, merito aliquod bonum maius secu-
turum, vel ipsi Principe, vel familiae, vel popu-
lorum videor, posse à peccato excusari. Utili-
tas enim huiusmodi potest illius, utilitati pro-
ferri.

PROBL. XXV.

Est peccatum contrà iustitiam, & non est pecca-
tum contrà iustitiam restitutio obnoxium per
susurrationem defectus naturales aliquos aper-
iendo, alterum à familiaritate Principis ab-
strahere.

169
Dixi Problem. 1. id esse peccatum, quæsic-
tria vero, num sit contrà iustitiam? Con-
trà iustitiam est. Quia licet amicitia bonum
sit gratuitum, tamen postquam quis in familiari-
tatem Principis est admissus, ius habet, ne il-
la ab alio sine causa deturbitur. Causa autem
iusta non est, sese eo excluso, in Principis fa-
miliaritatem ingerere, graui quidem prioris
familiaris, damno; pluris enim quisque illi-
mat Principis specialem gratiam illam quam
diuitias. Sic Sal. 2. 2. quæs. 74. art. 1. Azor. tom. 3.
lib. 13. cap. 5. quæs. 5. Sayt. in Clani, lib. 12. cap. 5.
num. 5. Trull. Decalog. lib. 12. cap. 7. dub. 3.
num. 7.

Non est contrà iustitiam. Quia amicitia, 170
vel familiaritas specialis illa est bonum gra-
tuitum à libera voluntate Principis pendens.
At in re gratuæ nullus habet ius, gratis enim
conferuntur: & gratis negari potest. Ita Fillue.
tract. 40. num. 141. & probabile ait esse Tru-
lenc. obi. supra.

171
Hæc mihi sententia magis aridet. Quia con-
trà iustitiam non est, quod quis sine fraude
ac vi commodum cuius est dignus, sibi proce-
ret. Non enim quodlibet damnum, quod ex
nostra actione sequitur proximo, est contrà
iustitiam; sed tantum quando ille in bono, quo
priuat, habet aliquod ius propriæ dictum.
Vnde qui determinatum ad legandum Petro
centum, impellit precibus, rationibus, &c. ut
sibi illa centum scuta legeri, infert quidem Pe-
tro damnum illud priuationis centum aureo-
rum; sed contrà iustitiam non delinquit, quia
nondum Petrus habebat nullum ius in prefa-
tam pecuniam.

PROBL. XXVI.

Susurrationis peccata differunt, & non differunt
specie propter diuerstatem amicitia, quam
turbant: verbi gratia, si turbetur concordia
inter coeientes, inter parentem & filium,
inter fratres, inter sodales, inter ami-
cos.

172
Non differunt. Quia susurratio per se
nulla tendit ad mutuam amicitiam tollen-
dam: quod vero amicitia oritur ex tali, vel tali
titulo, per accidens est, ad hoc vitium. Sie Ca-
riet. 2. 2. quæs. 74. Molina tom. 4. tract. 4. d. 25. nulli-
mer. 4.

173
Different quidem. Quia quando quis su-
surrando seminat discordiam inter parentem, & diffundit
vel ipsi Principi, vel familiae, vel popu-
lum, (verbi gratia,) & dat filio occasio-
nem odii aduersus parentem suum, illud scandi-
lum habebit speciem diuerlam, sicutem quan-
do illud odium filij in parentem intendebat,
odium enim in parentem habet circumstan-
tiam specie diuersam. Ita eminentis Cardinalis de
Lugo

Sect. II. De Præcepto 8. Problemata. 381.

174
Lugo meus felici sorte mea olim condiscipu-
lus meus, inquam, vel tunc sapientissimus Ma-
gister de porit. d. 6. section. 6. in principio, & to-
1. de iust. d. 14. section. 1. num. 43.

*Auditorum
foliis. 10.*
Ego autem sic ex ipso datore questioni sa-
tisfactio. Prima sententia, ut admitti possit, limi-
tanda est, ut procedat, de peccato Sulurratio-
nis quatenus per ipsum infertur malum suum
contra iustitiam, suè contrà charitatem illis,
contrà quos susurratur; si tamen consideretur
peccatum, illud prout aliquando includeat malitiam
scandali, ob peccandi occasionem, que
datur ei, apud quem sit Suluratio: tunc ali-
quando diversum erit in specie ob diuersam
conventionem personarum. Quando (verbi
gratia,) susurrando quis seminat discordiam
inter patrem & filium, & dat occasionem odio
filii contrà patrem suum; illud scandalum ha-
bit speciem diuersam, scilicet quando inten-
debat illus odium filii in patrem. Quare si il-
lus peccatum quis voluit directe in filio, iam
ex hoc capite scandalum habebit speciem alia-
quam diuersam scandalis ratione. Fatoe item
id quod erit. P. Molina sentitur, posse Suluratio-
nes specie differre, quando nimis Suluratio
pro prouideret, sequi possit non solum detrimen-
tum pacis, & concordie, sed etiam damnationem
cetera alia genera bonorum, vi, si sequi possint
vulnera, homicidia, in bonis fortunæ detri-
menta, & similia, ex quorum bonorum diuer-
sitate iniustitia Suluratiois speciem diuersam
in iuris accepte, & restituendi pro hisce
damnis obligationem pariet.

PROBL. XXVII.

*Necessarium debet, & non debet in confessione
explicari malum, quod per maledictionem
exoptatum est proximo.*

175
*Questionis
filiis.*
Vidimus Sect. I. maledictionem esse, quando
aliqui malum imprecatur. Plequaque
autem habet aliam malitiam adiunctam sal-
tem contra proximi dilectionem, cui tale malum
desideratur. Quæsierim itaque, num nec-
essarium explicandum sit semper malum, quod per
maledictionem proximo desideramus?

176
*Explicandum
necessarium
est.*
Explicandum necessarium est. Quia diuersa
specie est optare malum corporis, vel malum
spirituale, vel infamiam, &c. Sic Molina lib. 7.
de iust. tract. 4. d. 22. num. 3.

177
*Explicandum
necessarium
est.*
Explicandum necessarium non est. Quia ma-
ledictiones specie morali non variantur, ma-
lum enim desideratur proximo semper op-
ponitur eidem virtuti dilectionis eiusdem. Ita
Cardinalis de Lugo de penit. d. 16. section. 5.
& tom. 1. de iust. d. 14. section. 11. num-
ero 195.

178
*Hoc mihi
verius.*
Hoc mihi verius. Nam peccata odij non
variantur in specie morali ex diuersitate spe-
cifica mali desiderati, quando non desideratur
nisi sub ratione generali mali proximi. At
peccata quæ specie non distinguuntur, licet
intræ eandem speciem grauiora existant, non
sunt necessarium in confessione distinguenda:
Ergo. Leg. Problema. 26.

PROBL. XXVIII.

*Quando maledictio est in parentes, in Prelatum
in herum prolate quidem ore solum sine ani-
mo: semper est, & non est lethale pecca-
tum.*

179
*S*emper est lethale. Quia cum in facie ma-
ledictio proferatur, grauus fit eis iniuria: *Non est le-
thale.* autem in absentia, sed coram aliis iactatur, pa-
tit graue audientibus scandalum: si priu-
atio, nullo audiente, ote exprimitur, grauem
præ fert irreuerentiam. Dei enim loco pa-
tentes ac Superiores habemus, iactare autem
contra Deum maledictionem vel nullo audien-
te grauissima est blasphemia, etiam si Deo ma-
lum illud non oportet. Sic Molina to. 4. tract. 4.
d. 22. num. 4.

Non semper lethale crimen est. Quia quan-
do in faciem vel nullo adstante, maledictio *Non est le-
thale semper.* profertur, haud grauus parentibus, Prelato,
hero irrogatur iniuria. Ita Cardinalis de Lugo
tom. 1. de iust. d. 14. numer. 196. & alij com-
muniter.

180
*Auditorum
foliis.*
Fatur P. Molina citare. Quamvis regulari-
ter maledictiones ore solum prolate sine ani-
mo, quod mala illa eueniunt, non sit pecca-
tum mortale, nisi forte contineant consum-
lam grauem in proximum; id tamen fallit
quando maledictio esset contra Deum, esset
enim blasphemia grauissima, etiam si non op-
taretur malum illud Deo: idemque puto quando
maledictio esset in parentes, in Prelatum,
in herum. Hac Molina sententia, vera qui-
dem semper de maledictione in Deum prola-
tata de maledictione in parentes, Prelatum,
& herum non semper, sed quando in faciem
iactatur; in absentia tamen prolate non
semper grauus pasculi damnarem, ut quando ex
fra quis dicere solet. *Maledicta sit, que me
genit, sine vilo tamen animo, aut desiderio
tali in genitricem iam mortuam.* Porro nec
carer dubio, quod idem Doctor addit, ma-
ledictionem illam, quæ quis ex ira se diabolo
commendat, etiam ex corde non proferatur,
semper esse mortale peccatum propter fadi-
tatem rei ipsius. De hoc tamen multum du-
bito, secluso scandalum, & maxime si nullus
adest qui audiret. Regulariter tamen credi-
derim cum Card. De Lugo, quod qui verba
huiusmodi proferunt apprehendunt in illis
graue deformitatem, quod sufficit ad cul-
pam grauem contrahendam.

PROBL. XXIX.

*Maledictiones differant, & non differunt
specie iuxta mala, quæ proximo
optamus.*

181
*J*n Problema. 24. vberiorem expositionem
requiro, an Maledictiones specie differant *specie dif-
ficiuntur.* iuxta mala quæ proximo optamus? Differunt
quidem. Quia mala à nobis optata differunt
specie, & maledictio qualibet pertinet ad
speciem,

382 Theologiæ Moralis. Lib. XXXV.

speciem, ad quam pertinet malum, quod optamus: si igitur odijum infernum, a quo procedit. Vnde si optet homicidium, erobomicida: si incendium domus, incendiarius: si bonorum abstractionem, fur: ob idque teneor necessarij ea in confessione explicare. Sic Sayr. in Clavi. lib. 1. cap. 5. num. 14. Saloni. 2. 2. q. 76. a. 1. concl. 1. Filliue. tract. 40. cap. 5. num. 147. &c. alij apud ipsos.

183 Non differunt specie. Quia omnes maledictiones ex odio in proximum procedunt: odio autem in proximum in quacumque materia semper speciei est eiusdem: quamvis diuersa mala optemus, ut mortem, infamiam, &c. sub una enim ratione mali omnia desiderantur, scilicet sub odio in proximum. Ita Lede. m. 3. de char. c. 6. concl. 8. Trull. Decal. lib. c. 4. dub. 2. dicto 2. hoc probabile putat. Lege eum lib. 8. cap. 7. dub. 4. num. 2.

184 Idem teneo. Idem teneo. Addiderim tamen, si maledictiones sint atrocissime, esse in confessione explicandas circa probabilem opinionem alerentium, circumstantias notabiliter aggrauantes esse necessarij fatendas, ut si desideres condemnationem, seu amissionem spiritualis vita, aut vita corporis, aut gravissimam infamiam: ut confessorius melius possit iudicare, ac optius moderi. Porro iuxta contrariam probabilem mihi sententiam sufficiet, si quis dicat, ut graue malum ex animo proximo imprecatum fuisse.

PROBL. XXX.

Qui omnia, aut multa mala simul alteri imprecatur multarum scilicet specierum deformiterentur, & non tenetur earum numerum in confessione expondere.

185 Tenerit quidem. Qui maledictiones suam speciem sumunt ab specie mali, quod imprecamus. Ergo si species malorum, qua simul optamus sunt distinctæ, necessarij earum numerus erit explicandus. Sic Sayr. in Clavi. l. 12. cap. 5. num. 10. Saloni. 2. 2. q. 76. fine.

186 Non tenetur. Qui omnes maledictiones sunt speciei eiusdem. Vnde qui simul hanc imprecationes proferret: *Los diablos teleten, en los infiernos ardaz.* A molas puruladas muera, Vn rayo te abrase, &c. Vnicup grauissim quidem peccatum commitit, omnes enim moraliter vniaco actu prolatæ reputantur: & ei sufficit fateri, in proximum grauem se misericordiem ex corde protulisse. Communiter Doctores. *Lege Trullench.* probabilem esse hanc sententiam afferentem.

187 Ego existimo esse probabilem propter hos probabilem. Indicatum fundamentum, si autem omnes maledictiones eiusdem sint speciei constat haud esse cum simul iactantur vno quidem actu in confessione annumerandas: vnu enim peccatum sūt. Sicut vnum numero delictum committit, qui eodem actu plura iuramenta fallit, ad aliq. tam rem confirmandam, profert: aut qui pluries eodem tempore scemnam deosculatur: aut qui pluribus plagiis afficit inimicum: aut qui ter pugione Clericum percussit continuatis vulneribus, vnam tantum excommunicationem contrahit, quia vna percussio reputatur. Palao tom. 1. tract. 3. d. 3. punct. 1. n. 5.

Bonac. d. 2. de peccatis, q. 4. punct. 2. num. 1. Sanc-
cios in select. d. 6. num. 1. 2. &c. 3.

CAPUT XIV.
Circum Iudicium temerarium, & suspitiones.

PROBL. XXXI.

Quando utrunque sunt motiva probabilitas, est, & non est peccatum graue indicare probabilitatem contra personam praestando de eius delicto graui probabilitatem assensum.

RAVE peccatum est. Quia detta 188
ratio, qua existentibus motiis probabilitibus ex utraque parte, id est, in determinate quis affirmat crimen, seu defectum grauem proximi, grauem continet culpam: Ergo, & assensus interior, quo apud se idem affirmat, grauem culpam continet. Sic viri docti, quos consilium.

Non est graue peccatum, sed tantum venia. *Non est graue peccatum.*

Quia existentibus hujusmodi motiis, possumus licet iudicare probabile esse tale delictum, seu possumus iudicare probabilitatem in actu signatos parum autem addit lupra eiusmodi iudicium, aliud iudicium, quo probabiliter, & cum formidine direcet iudicetur ipsum delictum: nemus enim valde arguitur, ne tamquam de graui iactura conqueretur, quod postquam de ipso iudicatur reflexe, probabile esse eius delictum, iudicetur etiam directe per alium sententiam ipsummet delictum: Ergo ille assensus ad mortalem culpam non sufficit.

Ita Card. de Lugo 10. 1. de inf. d. 1. 4. sect. 1. n. 2. 1.

Verius hoc longe existimo, & quidquid sit de antecedentibus illo pro fundamento prime sententie apposito, abnego & confequentia. Quia mo. per affirmationem externam absolutam, & determinatam significat quis vello modo formidinem, vel assensus interni infirmitatem, quam tamen significat, & habet per assensum probabilem internum, quare magis est ut sit ius proximi detractione illa externa, quam internus Census. Vnde si exterius etiam ille significaret eandem formidinem, dicendo, *Hoc probabilitatem ita est: nec aliund opponeatur iustitia ex eo, quod defectus occultus absque sufficienti causa publicaretur: posset etiam dici, detractionem illam culpam grauem minime continere.*

PROBL. XXXII.

Materia grauia ad hoc, ut iudicium temerarium de illa sit culpa grauia, est, & non est quando tenere iudicamus aliquam culpam mortalem de proximo.

191
Vidimus sect. 1. iudicium temerarium dici, quod sine sufficienti fundamento sit. Porro nonnulla huius iudicij assignantur plures gradus, sponso, qui ad ipsum reducuntur. Primus est dubitatio cum

ESCOBAR
Theol. Mor.
Tom. III. IV.
ET IV.

Sect. II. De Precepto 8. Problemata. 383

192 cum dubitamus de bonitate alicuius: dubitare autem est neutri parti adhædere, sed suspenderere assensum. Secundus est suspicio, quando homo in alteram partem inclinat, non tamen determinat assentitur. Sed habet quandam inclinationem, sive assensum inchoatum, quatenus probabilitate iudicat, latere ibi aliquod fundamentum ad opinandum. Tertius est opinio, seu assensus determinatus de re ipsa cum formidine tamen vel actuali, vel saltē radicali: quatenus si homo interrogaretur; an res illa esset certa; responderet, sibi certa non esse, imo fortè non ita esse, prout ipse existimat. Quartus est assensus firmus, hoc est, sine formidine implicita, vel explicita. Quintus denique iudicium externum, seu sententia condonat natoria exercitus prolati, qui ad solos iudices pertinet, de quo *Volum. 7. Porro iudicium temerariū firmū* (quod pertinet ad quartum illum gradū) est peccatum mortale contra iustitiam, si proximas de materia, aut re graui iudicetur. Quaeritur igitur, quae sit materia graui ad hoc, ut iudicium temerarium, hoc est, sine sufficienti fundamento, sit graui peccatum.

*Ep. graui
materia, cum
iusticio, in pro-
ximo graui
adesse pecca-
tum.*

193 Non est materia graui, quando temere iudicamus, culpan aliquam grauem in proximo adesse. Quia aliquae sunt personæ, de quibus indicare aliquam mortalem culpam, mortale non sit, vt si de milite profano iudices, velle se vindicare ab eo, a quo alapam accepit. Ergo fallit illa regula. Item quia aliqua sunt peccata venialia, quæ si iudices temere de aliquo, grauiter delinques, vt si de viro valde religioso iudices temere esse ambitiolum, vel frequenter mentiri. Ita *Card. de Lugo* citatus.

*Hoc verum
esse indicio.*

PROBL. XXXIII.

*Iudicium temerarium est, & non pecca-
tum eiusdem speciei insigne cum de-
tractione.*

Ep. quidem. 195 Et quidem. Quia tam per iudicium internum, quam per detractionem leditur iniuste proximi fama: quod vero laedatur apud me solum, vel apud alios, non videtur esse differentia specifica, sed materialis, & secundum magis & minus. Sic *P. Molina* *tom. 5. d. 13. n. 1.*

Non est. Non quidem est. Quia si eiusdem speciei esset cum detractione, sequeretur, quod in confessione sufficeret, dicere: Peccauit grauiter contra proximi famam, non explicando, an per iudicium internum, an per detractionem: id que non solum supposita sententia probabilis,

quod circumstantie aggravant, non, mutantes speciem non sunt necessarii fatendæ: sed etiam supposita contraria sententia. Tum quia non videtur notabilitate aggravare, quod fama laedatur apud alios, & non apud unum solum: tum etiam quia saltē quando peccatur per iudicium internum non deberet *ad explicari*, cum in omni sententia circumstantie etiam notabilitate allueiantes non debeant necessarii explicari, quando speciem non mutant. Conse- quens autem est contraria omnium Confessariorum praxim, qui speciigliter de detractione & de iudicio temerario interrogant. Ita *Card. de Lugo* *tom. 1. de iust. sent. 2. num. 32.*

Hanc sententiam longè veriorem esse reor. 197 Ratio autem, cur illa duo peccat, specie differunt, *hæc videtur esse, quia in ipsa fama, si res rius existimantur consideratur, duo sunt bona diuersas nemp̄ notitia, quam habeo de Antonij virtute & rursus assensus, quo propter talem notitiam, quam accepi, credo positiū Antonij probitatem: quæ duo valde sunt diuersa. Nam notitia illa non est ex Debito sed eam accipio ab ipsis obiectis: assensus vero est quasi tributum, quod debeo tali notitia accepere, qua notitia posita, debo saltē quodam specificacionem eiusdem assensum. An verò fama consistat formaliter in ipso assensu, an verò notitia præcedente, quæstio erit de nomine.*

PROBL. XXXIV.

*Suspicio temeraria, qua scilicet ex leuibus
habetur iudicis ex suo genere, & obie-
cto est, & non est peccatum lethale.*

*Ep. suspicio contra proximum temera-
rio de malo graui, si deliberata sit, est le-
thale peccatum.* 198 *Ep. peccatum le-
thale.* *Quia suspicio tunc habetur, quando aliquis iam non dubitat, ac ius pensus est: sed prospicit, & inclinat in alteram partem, licet nondum assensum opinatiū, aut firmum ferat: sed quilibet vir bonus grauiter ferat talem circa graue vitium de se haberi suspicionem: Ergo mortale peccatum est. Sic *Banes 2. 2. q. 6. art. 3. Saloni. & Arag. ibi.**

199 Nulla suspicio ex suo genere est lethale peccatum sed veniale solum. Quia suspicio de graui malo non est iudicium, aut firmus assensus, nec opinatiū, imo nec propriè est assensus; est enim vacillatio quadam circa propositum malum. Ergo peccatum mortale non est. Est tamen veniale quia vniusquisque hoc iure naturali gaudet, quoadvisque per legimam testimonia, & iudicia suita delictum prodeat in lucem. Cura ergo huiusmodi suspicio modo aliquo hoc ius naturale violat, modo etiam aliquo, & venialiter tantum infusio existet. Ita *Caiet. 2. 2. question. 60. art. 3. ad 3. Sotus libr. de iust. question. 1. art. 3. Sylvest. verba. Iudicium, question. 3. Nauar. ad rubr. de iudi- ciis, numer. 48. Valent. 2. 2. question. 60. art. 3. d. 5. question. 4. punt. 3. Fagundez Deca- log. libr. 8. cap. 1. num. 18. Medin. in iurisprud. c. 14. §. 37. in 1. regn. Filliuc. art. 40. num. 12. Lessi. l. 2. c. 29. dub. 3. num. 27. 19. & 23.*

Hanc sententiam puto esse probabilem: *rem hanc esse
Nā apud viros prudētes nō putatu graui in-
dūria, puto.*

juria, quod si quis de alio concipiatur suspitionem. Sunt enim huiusmodi suspitiones humano errore procedentes communes etiam vi-
ris probis, ac timoratis. Vnde qui eas pro gravi-
ui iniuria reputaret, irrationabilis oportinet es-
set, & nimis in suo honore tuendo: praecep-
tum suspitione non sit afferens, sed tantum qua-
dam ad afferendum, ac iudicium concitatum. Ma-
net ergo adhuc in suspicantis mente bona fa-
cta, & existimatio proximi licet leviter laesa,
cum non priuetur ea, nisi per contrarium as-
serum, & iudicium Adnotarum tamen ex So-
to, & Valentia ratione gratuitas materia, vel
personae aliquando lethalem esse suspitionem:
vt si ex leui iudicio quis suspicetur Religio-
sum virum esse hereticum, vel filium cum ma-
tre incestum perpetuisse, & similia: & in hoc
a Caietano dissentio existimante, nunquam
posse suspitionem esse plusquam veniale ex
objeto, ac genere suo.

PROBL. XXXV.

Opinio temeraria ex suo genere est, & non est
peccatum mortiferum.

201 Peccatum
lethalum
etiam lethale est. **P**ecatum mortiferum est. Quia proximus ha-
bitus, ut nemo de illo ex leuis iudicis
iudicet, quisq; enim prudens id grauter feret:
sed assensus opinatius est iudicium quoddam,
quo de proximo malo iudicamus, licet cum
formidine iudicemus: Ergo erit peccatum morti-
fale: maximè cù huiusmodi iudicium, & assen-
sus opinatius contrà iustitiam sit. Sic Salo-
n. 2. qu. 60. art. 3. Bannes, & Aragon. *ibid.*

202 Non est peccatum lethale. **A**bsolute loquendo, & ex genere suo non
est lethalum peccatum temerarii seu ex leuis
iudicis malum de proximo opinari. Quia iudi-
cium, & assensus opinatius absque animi fir-
mitate de improbitate proximi non est aptus
ex natura sua generare malam illius estimatio-
nem in mente, assentientis, & iudicantis.
Nam eo ipso quod improbitas certa non iudi-
catur, non infertur positiva prava hominis
estimatio, sed ad summum impeditur bona, ad
quam non habet proximum ius: neque enim
tenetur quis bonam estimacionem positivam
de alio habere, sed tantum habere illam
negatiuam, id est, non habere malam. Vnde si
assensus ille opinatius, & iudicium temera-
rium ex natura sua non est aptus, malam opini-
onem positivam de altero generare: nec
erit secundum lege graue malum, & ideo
nec grauis iniuria, nec graue damnatio, nec gra-
ue peccatum, sed veniale tantum.

PROBL. XXXVI.

Licitum est, & non est nobis alteri imprecari ma-
lum sub ratione boni, id est, agit iudicinem pecca-
torum, ut convertatur.

203 Non licet. **P**roblema hoc, è calamo excidit cap. 13.
cum de Maledictionibus sermo processit,
sed nè ex lectoris notitia elaboretur, extra
chorum expoно. Requiro itaque, nū licet
proximo imprecari malum sub ratione boni,
scilicet, peccatori agit iudicinem, ut ad meliorem

se fragim recipiat, filio mortem, vel parenti,
ut saltum in mortis articulo à malitia refle-
ctat? Minime licet. Quia quod non licet face-
re non est licitum imprecari sed nulli priuato
homini licet id malum alteri facere: ergo nec
etiam licet id ei imprecari. Sic quidam quos
presto nomine Fagund. *Decal. lib. 8. art. 13. mu-*
mer. 2. 1. memorat, quorum sententiam indicat
esse probabilem, dum asserit contrariam sen-
tentiam esse meliorem.

Licet omnino. Quia nō solū licet cuiquam
priuato homini imprecari, sed etiā desiderare licet p. 204
malū alteri prīmō ob finē boni, & sub ratione
boni: verbi graudis desiderare, ut peccatores iuste,
ac iudicē punitantur à iudicibus Dei ad glo-
riam. Deinde ob cōmune bonū: quo pacto li-
cītum est desiderare, ut Turci conterantur, &
heretici conuertantur, aut de medio tollantur,
& vt bona eorum imminutantur temporaria,
ac omnino deficiant. Tertiō denique ratione
boni proprij honesti, vel utilis quo pacto fuel-
la à iuuenie, sollicitata optare potest ei gravem
morbū, vel etiam mortem, ut cesser ab illa
iniquitate. Igitur in illis casib; in quibus pos-
sumus malum alicui sub ratione boni optare,
possumus etiam illud ei imprecari. Ita D. Tho-
mas qu. 76. art. 7. Sotus lib. 5. de iust. qu. 12. art. 1.
Fillius tract. 40. num. 149. Fagund. *ibid. supra.* &
alij communiter.

Hoc mihi certum, existimanti quidem pri-
me sententiaz fundamentum hanc quidquam 205
efficere. Illa enim maior. *Quod non licet facere,*
etiam *non licet desiderare, aut imprecari,* potest esse
vera in hoc sensu. Quod non licet facere ab-
solute loquendo, non licet etiam desiderare,
est autem falsa in hoc, quod non licet facere
per se ipsum, non licet etiam desiderare, ut fiat
alicui per alterum, aut imprecari. Non licet
enim nobis, aliquem occidere, & licet ei mor-
tē desiderare, non licet, aliquem suis poli-
tice bonis, & licet nobis desiderare, ut ab alio spe-
lieretur, nempe à iudice in peccatum delicti, aut à
Deo, ut relipiscat.

CAPUT XV.

Circum Famae Restitutionem.

PROBL. XXXVII.

Fama proximi debet, & non debet necessario cum
periculo vita restituiri.

206 **A**MA cum periculo etiam vita
est restituenda, quando alter Dicitur res.
restitui non potest, maxime si ut res.
infamatus vir sit familiæ illu-
stris, & frisidique etiam ex infamia,
quam quis alteri intulit, nullum in vita, aut bo-
nis spiritualibus eueniat. Quia quanvis fama
respectu vita sit res inferioris ordinis: tamen
huiusmodi res ordinis inferioris sumi in tanta
quantitate potest, ut iudicio prudentum, vel
vincat, vel æquum pretiorem ordinis. Superio-
ris, tanta namque potest esse vis plumbi, ut vel
vincat, vel æquum autem valorem: tanta potest
esse

Sect. II. De Precepto 8. Problemata. 385.

esse vis pecunia, ut aequa prestant, ino prestantior, quam ipsa fama, censeatur, quamvis pecunia res ordinis inferioris sit. Tam illustris sicut potest esse fama, ut omnium recte sententium iudicio aequa prestant, ino prestantior censeatur, quam misera vita homunculi. Sic S. I. lib. 4. de iust. qu. 6. art. 3. & alij, & probabile esse docet Fagund. Decal. lib. 8. cap. 13. num. 2.

207 Si ex infamia, quam quis alteri intulit non enierat damnum in vita, vel in bonis spirituibus, nemo teneat cum periculo vite famam ei restituere, etiam si infamatus homo illustris profapia existat. Quia nemo teneat pecunias restituere cum sua libertas iactura, se ipsius vendendo, aut tradendo in servitatem, (vt omnes Doctores profissentur,) libertas enim est superioris ordinis, & nullo potest pretio comparari. Ergo nemo etiamp tenebit famam alterius cum vita iactura restituere, eo quod vita ordinis superioris. Ita Caiet. 2. 2. 6. art. 3. ad 2. & opus 3. 1. respons. 4. Lessi. lib. 2. cap. 11. dub. 15. num. 86. Fagund. citatus. Sylvest. verb. Derratio. qu. 4. casu 1. Corduba lib. 1. question. 3. 1. Filii. tractat. 3. 2. num. 236. Nauarra lib. 2. de rest. cap. 4. num. 405.

208 Longe hoc probabilius. Nam iuxta omnium Longe hoc probabilius Doctorum placitum (vti volum. 6. videbimus) restitutio facienda est ad aequalitatem; at ille, qui cum vita periculo famam restituit, aequalitatem excedit: dat enim maius quid, quam id, quod absulit. Quare ad huiusmodi restitutio- nem nullo modo obligatur. Non autem abnegatio, licet esse nobis vitam aliquando pro fama proximi exponere: non quod fama plus valeat, quam vita, sed quod pro virtute licitum sit vitam exponere. Attamen si ex infamia, quam proximo intulisti, damnum vite illi obueniat, teneris ex iustitia, cum vita etiam periculo, famam ei restituere. Quia tunc non solum obligaris ratione famae iniuste ablatae, sed etiam ratione vita, ut paret.

PROBL. XXXVIII.

Quando fama restitui non potest, infamator iestur, & non teneat eam pecunia compensare.

209 Teneatur qui. Enetur quidem. Quia qui alteri intulit Teneatur qui. Enetur quidem. Quia qui alteri intulit damnum centum aureorum, si non potest aequaliter restituere, restituere teneat id, quod potest, vt quam proxime ad aequalitatem accedit. Ergo quamvis fama excedat omnem pecuniam, teneat infamator eam pecunia compensare, vt aliquo modo ad aequalitatem accedit; nam etiam fama sit ex genere suo prestantior pecunia, tamen potest pecunia vis ex altera parte accumulari, vt cumulus ille pecunia multo pretiosior sit, omnium recte sententium iudicio, quam cuiusque hominis nobilis fama. An non dicit Philosophus, *Pecunia est omnium rerum mensura*? Certe aurum longe est plumbi pretiosior: sed tanta vis plumbi ex altera parte potest apponi, vt pretio vincat aurum. Sic Conar. libro 1. variarum, capite 2. numero 8. Sotus libro 4. de iustit. question. 6. numero 3. & alij apud Fagundez lib. 8. Decalog. cap. 14. num. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

mero 12. quorum sententiam ipse ait esse probabilem.

Practe pro ipsa infamia inclusio alio dam- no, quando illa publica, vel secreta, revocatione dicitorum tolli nequit, nemo teneat ex iustitia illam pecunia compensare. Quia iustitia com- punctionis tantu postulat, vt restitutur id, quod ablatum est, per id, quod communis estimacione inalatur aequivalens: si hoc fieri non possit, celsus obligatio, & mortaliter est impossibilis. At pecunia non est aequivalens fama, fama enim est res Superioris ordinis, & illam admis- dum excedit iuxta illud Ecclesiast. 41. Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit ibi quam mille thesauri. Ergo nullus teneat infamiam, quam proximo intulit, pecunia com- pensare. Ita Nauar. sum. cap. 17. sum. 90. Lessi. lib. 2. cap. 11. dub. 16. num. 92. Nauarra de restit. lib. 2. cap. 4. num. 417. Filii. tractat. 2. num. 234. Fagund. Decal. lib. 8. cap. 13. num. 5. Sylvest. verb. Derratio. qu. 4. casu 2. Caiet. 2. 2. qu. 6. 2. art. 2. & c. alij recentiores communiter.

Probabilius esse indicio, nullum ex iustitia famam pecunia compensare: quod hoc Proba- bilius hoc modum confirmarim exemplum. Quemadmodum qui non est soliendo alicuius, nec potest damnum pecuniarium, quod alteri intulit, ob pa- pertate pecunii resarcire: non teneat id re- sarcire orationibus, ieiuniis, vel honorificatio- nibus externis; & qui vi, aut fraude alicuius ad peccatum induxit, non teneat ei damnum, conscientia resarcire pecunia, qui damnum famae proximi iniustè intulit, si alia via id re- sarcire nequit, non teneat ex iustitia pecunii resarcire, nullum enim ordinem, vel connexio- nem hac inter se habent. Dixi, *ex infamia*, quia ex charitate fieri potest, vt aliquando teneat pecunia compensare pecunia, vt si infamatus sit pauper, nec altere videatur depositurus tristitiam inde conceptam, nisi ei pecunia compensaretur, si in- famatus sit dives, Ratio est, quia sicut ex charitate magis teneat quis benefactoribus suis, quam alius, ita ex eadem magis teneat iis, qui malum sua sunt passi causa. Didici ex Lessio dato, numero 96. & Filii. tractat. 2. num. 234.

PROBL. XXXIX.

Infamator teneat, & non teneat ad re-stitutionem famae, si infamatus suis virtutibus eam recuperauit.

212 **N**on semel accidit, vt postquam quis alte- rum infamia affectit, ipse suis rectis factis, ac virtutibus famam perditam recuperauit. Dubito in hoc eas, an infamator ad aliquam teneat restitucionem? Teneat quidem. Quia verè causa damni fuit: ergo illud resarcire tene- tur; nam qui iniusta causa alteri est causa, in conscientia restituere teneat, cap. si culpa, de iniuria, & damno dato. Sic Adrian. in 4. qu. 1. de re/it. fama, §. contra predicta, in resp. ad 2. Nauar. in repetit. cap. Inter verba, n. 86;

Non teneat. Quia postquam ille suam famam recuperauit, iam in illa damno non afficitur, re- stitutio enim est, ad resarcendum damnum: hoc autem iam est refectum. Sicut si dominus,

vel sua, vel alia via recuperauerit aequum sibi
ablatum furto, non contetur fur amplius ad ali-
quam restitutionem. Ita Lessi. lib. 1. cap. 10. dub.
17. Sayr. in Chrys. lib. 11. cap. 3. num. 14. Fagund.
Decal. lib. 8. cap. 14. num. 2. Malder. de iust. c. de
rest. in honore, dub. 11. Sotus lib. 4. de iust. qu. 6.
art. 3. ad 4. Filliuc. tract. 12. num. 148. Navarra de
rest. lib. 1. cap. 4. dub. 3. num. 372. Salom. 1. 2. qu.
62. art. 2. Tolet. lib. 5. cap. 68. Sylvest. verbo De
tradio, question. 4. Nauar. sum. capite 18. num-
70. 47.

214 **C**ertè cum infamatus olim iam habeat, quod
Hanc elio
sententiam
perd derat: iniuste queretur. Vnde si quis alte-
rum de concubinatu infamauit, & ille ita se
purgauit, ut amplius non habeatur fides, infam-
ator liberatur infamator à restitutionis Obliga-
tione. Et si aliquis infamauit alium de here-
si, & ideo fuit caprus ab Inquisitoribus, postea
autem per sententiam declaratus fuit innocens,
non teneat infamator ei famam restituere.
Rogas, an aliquid sit restituendum, prudenter
arbitrio pro ipsa infamia, quam elapsò illo me-
dio tempore visque ad famam recuperationem
est paucus? Existimo debere fieri aliquam resti-
tutionem si putetur illam velle, (alioqui cen-
setur condonata, nec in visu est offere illam.)
Ea autem restitutio gerenda est doloris signifi-
catione, petitioneque veniae, vel honore ali-
quo, aut laude iuxta personarum conditionem.
Lessio annotante.

PROBL. XL.

*Si infamia est iam obliuione seputa, & re-
stitutione non dem data: infamator te-
netur, & non tenetur adhuc
restitutionem agere.*

215 **H**omo (verbi gratia,) cum esset innenis
stans quia pueram infamauit, falso coram aliis as-
serendo se illam deflorasse, quod in successu
temporis consupitum manet: meminit tamen
senex de damno dato in fama pueræ, & non
recedo, requiro, an ad restitutionem re-
neatur.

216 **T**enetur planè. Quia damnum ingemiscit,
Tenetur pia. vt reficiatur, etiam si maxima sit temporis in-
tenuit. neque enim tempus, aut
hostiū obliuio locum gerit restitutionis. Sic
Caiet. 2. 2. qu. 62. art. 2. ad 2.

217 **M**inimè tenetur. Quia fama iam ceaseretur
Non tangit. restituta, & malum illatum moraliter loquen-
do non durat, cum nulla illius extet memoria.
Ita D. Antopin. part. 2. titul. 2. cap. 2. §. 3. Grif.
lib. 4. decif. cap. 137. num. 5. Nauar. sum. cap. 18.
num. 47. Lessi. lib. 2. cap. 11. dub. 18. num. 100. &
alij communiter.

218 **H**oc verius esse iudico. Quia facile infamia
verius hoc
mihi.
præterita reuiniscit, si rursum in memoriam
hominum adducatur. Quare moraliter loquen-
do ex restitutio magis erit nona infamatio,
quam veris refectio mali. Quare solummodo
apud Deum de peccato in ea circumstantia est
prætentendum, & pro rump restitutio non est cu-
tanda.

PROBL. XLI.

*Qui aliquem infamauit non imponendo ei
crimen falsum, sed manifestando re-
rum occultum: tenetur, & non teneatur
ad tantam dannorum temporalium re-
stitutionem, ad quantum tenetur ille,
qui falso alium infamavit.*

Suppono, eum qui alterum infamauit, fal-
sum ei impingendo crimen, teneri ei restitu-
tuere omnia damna temporalia ex ea infamia
subsecuta. Quia hæc infamia fuit omnino ini-
ulta, & iniuria causa efficax talis damni, &
ex illa directe omnia illa damna emerentes qui
vero alteri causam damni dat, damnum ei de-
dit censetur: quare tenetur illud restituere.
Videndum tamen est, an damnum ex tali infa-
mia fecutum sit in bonis iam acquisitis, an in
acquirendis: si fecutum fuit in bonis iam ac-
quisitis, restitutio in integrum est facienda. Si
illatum fuit in bonis acquirendis: verbi gratia
in officio, beneficio, legato, que ex voluntate
aliorum pendeant, restitutio non est gerenda
in integrum, sed arbitrio prudenter. Vnde qui
alium per iniuriam, & falso crimen per vim,
aut dolum, ab affectu beneficij, officij, le-
gati, aut honoris impediuit, tenetur ad restitu-
tionem prudentis arbitrio, non ad integrum: quia
ad hunc pendebat id ex alterius voluntate, quare
vera mutari poterat, & erat in spe: minus autem
valer id, quod est in spe, & ex voluntate alterius
pender, quam quo actu possidetur. At si
loquamus de eo, qui alium infamauit, mani-
festando illius verum crimen, sed occultum, maior
est difficultas ad quantum restitutio
dannorum teneatur. Vnde require, nam
teneatur ad tantam, ad quantum tenetur ille,
qui falso alium infamavit.

Ad tantam non tenetur. Quia non tantum
peccat ille, quantum ille: & ideo non tenetur
ad restitutio nem in integrum sed ad aliam arbitrio
prudentis agendum. Et quia præcipucau-
sa dannorum non est criminis reuelatio, sed
ipsum crimen: reuelatio enim est solùm causa
line qua non; & consequenter infamans per re-
uelationem tantum, non tenetur ad integrum,
sed ad arbitriariam restitutio nem; quia nisi ille
reuelasset, ea damna non fuissent secura. Sic
Sotus lib. 4. de iust. qu. 6. art. 3. ad 4. Salom. 1. 2.
qu. 62. art. 2. qui tamen postea sententiam muta-
bitur. Et Fagundez. Decalog. lib. 8. cap. 14. num. 7.
hanc esse omnino improbabilem sententiam
Soti profitetur.

Tenetur ad tantam, id est; tenetur ad inte-
gram restitutio nem de damno in bonis iam ac-
quisitis, in bonis vero acquirendis ad partem
prudentis arbitrio definiendam. Quia obliga-
tio restituendi non oritur ex quantitate pec-
cati, sed ex quantitate illati damni. Vnde li-
cet qui verum crimen, sed occultum reuelan-
do infam, minus delinquit, quam qui falso
crimen imponit: quia tamen aequè damni-
cat, imo aliquando plus quam ille, qui falso
crimen imponit, aequè ad restitutio nem ten-
etur, imo ad maiorem, si forte maius damnum in-
tulit.

Sect. II. De Præcepto 8. Problemata. 387

lit. Ita Salon. lib. Nanar de restit. lib. 2. cap. 4. dub. 6. num. 109. Nuar. sum. cap. 8. numer. 45. Fagund. cit. num. 8. Sayr. in Clani. lib. 11. cap. 3. num. 19. & 20. Lessi. libro 2. capite 12. dubio 19. num. 109.

²²² *Cum his sentio. Nam licet ille, qui falso*
Cum hu. si: crimen imponit, plus delinquit, non tamen plus
noctet, ac in illius cum actus sit infitiam com-
mutatam, potius respicit documentum, quam
nocendi modum. Porro ipsum crimen in se
sumptum non potest esse causa damni, nisi ac-
cedente eius reuelatione; vnde quandiu cri-
men maner occultum, contra infitiam reuelat-
ur, dum probari in iudicio non potest: & sic
quatenus occultum, non potest esse causa damni,
nisi reueletur: deoque qui illud reuelat, tri-
but illi velut viu nocendi, ac inferendi damni. Ergo illud manifestans, moraliter loquendo,
causa principalis damni secundum censetur: vnde
non tolum est conditio sine qua non, sed etiam
causa moralis per se, & directa omnium dam-
norum, que consequntur.

PROBL. XLII.

Damnum facti Antonium, (verbi gratia,) in pecu-
nia, & ille re granter contra infitiam infamauit: Potes, & non potes pro rata iniuria ei
denegare pecunia restitutionem.

²²³ *Potes hu. modi facere compensationem.*
Potes hu. modi compen-
sationem fa-
cere. *Quia probabilitas est sententia qua docet,*
famam pecunia debere compensari quando
aliter restitutum non potest: de quo supra Probl.
38. Sic Sayr. in Clani. lib. 11. c. 3. m. 25. Couar. reg.
peccatum p. 1. n. 6. & l. 1. variar. cap. 2. num. 8. So-
tus l. 4. de ins. qu. 6. art. 3. ad 4. Corduba qu. 33.
art. 2. Ludon. Lop. p. 1. Instruc. cap. 116. concl. 1.
Aragon. 2. 2. qu. 6. 2. art. 2. Mauu. part. 2. sum.
cap. 45. concl. 2. & 3. Salon. 2. 2. qu. 6. 2. art. 1. con-
trou. 15. conclus. 1. Molina tract. 4. d. 45. Rebel.
l. b. 2. qu. 10. Qui omnes afferunt, non teneri vi-
rum nobilem, & a fortiori Regem, aut Princi-
pem restituere infamiam plebeio, quoniam falso
infamauit, dicendo, se fuisse mentitum; sed te-
nere illam iniuriam ei pecunia compensare;
quia iniuria infamia, & fama ipsa pecunia po-
test satisficer. Ergo accipiens ab Antonio fame-
kationem quam ille non refecit, poterit ei pe-
cuniam quam abstulit, retinere.

²²⁴ *Non potes.* *Non potes hu. modi compen-*
sationem fa-
cere. *Quia probabilitas est sententia contraria,*
nempe compensationem fama non posse cum
pecunia, aut aliis temporariis boni fieri: excedit
enim fama omne pecuniarum pretium, neque
est vendibilis, aut pretio estimabilis. Ergo qui
ab Antonio fuit infamia affectus, non potest
retinere pecuniam, quam abstulit ab eo, in
compensationem famae sibi ab eo non restitu-
ta. Ita Malder. de ins. tract. 7. cap. 2. dub. 8. Pe-
fantis d. re. ins. qu. 12. Bannes 2. 2. qu. 63. art. 1.
Fagund. Decalog. lib. 8. cap. 14. numer. 12. & alij,
quos Probl. 8. memorau.

²²⁵ *Hanc sententiam probabilitatem existimo.*
Hanc senten-
tiam probabili-
tatem esse in-
dico. *Nam si fama alterius est ordinis, quam pecu-*
nia, nec est pretio commensurabilis, qui accep-
pit iniuriam, non poterit in compensationem
pecuniam ab infamatore ablatam retinere. Ipse
pecuniam restitut, Antonius autem famam
Escar. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

ablatam alio modo restituere, vel reus erit omis-
sa satisfactionis.

PROBL. XLIII.

Qui alium infamauit sua crimen falso
ei affingendo, siue veram occultum rese-
undo, si iuranti ei, se fuisse mentitum
fides non adhibetur, tenetur, & non
teneatur testes adhibere.

²²⁶ *Qui alium infamauit sua in iudicio, siue*
extra illud, siue crimen ei falso affin-
gendo, siue veram, sed occultum, quod in iudi-
cione probari non potest, reuelando, si equalis
conditionis, & intelligat, eos apud quos
infamauit illum, non credere sua retractationi,
(quam vel cum iactura proprie fama debet
agere) quando affirmant, le fuisse montatum. re-
nunt id iuramento confirmare, ut plene famam
per iniuriam ademptam restituat. Quod qui-
dem verè iurare potest, vel quando alium in-
famauit verum illius crimen manifestando, sed
occultum. Quia non fecit conformiter ad le-
gem charitatis: vnde potest iurare se fuisse ma-
titum, & alium tale crimen non commis-
sere. Quæquier autem, an teneatur sic iurans adhi-
bere testes, quando nec eius retractationi, nec
ei sub iuramento id afferenti creditur?

Potes hu. modi compensationem. ²²⁷ *Teneatur ad-*
fuerit expensas ad id facere, adhuc id debet. *hibere testes.*
Quia infamator teneatur omnibus modis possi-
bilibus infamato famam restituere, quam ei in-
iuste abstulit, eumque in statu, quo ante a de-
rat, collocare, hic autem modus possibilis est.
Sic Salon. 2. 2. qu. 6. 2. 4. 2. contr. 1. 3. concl. 1. Lessi.
lib. 2. cap. 1. dub. 20. num. 10. Sotus 1. 4. de ins.
qu. 6. art. 3. ad 4.

Non tenetur. Quia si nec ei iuranti credere
velint, iam id ex eorum malitia pronemint: & ea
sinistra opinio, quam de alio retinenter, non cen-
setur tunc prouenire ex dicto suo. siquidem ef-
ficaciter illud cum iuramento retractauit. Ita
Sayr. in Clani. lib. 11. cap. 2. num. 27. Fagund. De-
cal. lib. 8. cap. 15. num. 8. Nanar. sum. cap. 18. n. 44.
& 45. Nauarra de restit. lib. 2. cap. 4. dub. 5. num.
mer. 17. 8.

Hoc probabilitas sententia adiiciens, si ipse in-
famatus sibi persuadat, infamantem eam re-
vocationem sub iuramento affirmatam non ²²⁹ *Hoc probabilitas*
cifre conscientia dictum, sed ore tenus, & ad
aliorum preces, aut credit illum eam statim re-
vocat, & postulat testes, coram quibus id
affirmat: tunc quidem teneri illos adhibere: &
in hoc omnes scio conuenire Doctores.

PROBL. XLIV.

Qui se mutuo ad aliquicem infamarunt, ex-
cusantur, & non excusantur a mutua
restitutione.

²³⁰ *Non excusantur.* Quia damnum alte-
ri illatum per reciprocum infamiam
non tollitur: sicut tollitur debitum vnius *Non excus-*
per reciprocum debitum alterius. Et quia *excus-*

K 2 quando

quando alter non posset restitutionem ab infamatore suo accipere, sequetur, quod in compensationem possit licet eum similiter infamare: quod non est admittendum; est enim hoc quoddam genus vindicta. Sic *Nasar. sym. cap. 18. num. 46. & 47. Caiet. 22. qu. 62. art. 2.*

Nauara de restit. lib. 2. cap. 4. num. 395. 6

231
Exclusantur
omnino.

Exclusantur omnino. Quia licet quis grauitate peccet in genere vindicta eum infamando, qui se prius iniusti infamauit: tamen ille, qui alium infamauit se prius infamantem, non tenetur ad restitutionem ei gerendam, si ipse famam sibi prius restituere nolit: sed potest uti compensatione, seruata iniuria aequalitate, quantum fieri potest. Licet enim per reciprocum infamiam non tollatur damnum infamie prius datum: compensatur tamen, & tollitur debitum resciendi illud, sicut qui incendit domum eius, qui ante suam incenderat, non tollit damnum datum, sed compensat. Ita *Tolet. 1.5. cap. 70. Adrian. in 4. q. penult. de restit. 8. circ. 2. predicta. Sotus 1.4. de iust. q. 6. a. 3. ad 4. Rebel. de iust. q. 13. Malder. de iust. 17. c. 2. dub. 14. Sallop. 2. 29. 73. a. 2. controu. 2. 3. Filliuc. 17. 1. num. 2. 4. 8. Lefsi. lib. 2. c. 11. dub. 25. num. 133. Angles in 4. de rest. fama dub. 1.*

232
Probabiliter
hoc mibi.

Hoc iudico esse probabilius. Moneo autem seruandam esse aequalitatem, quantum fieri potest. Quia si alter alterum multo grauius infamauit, plura crimina detegendo, tenetur adhuc ad restitutionem vberioris infamiae, sicut in cibis pecuniaris contingit. Unde patet neminem posse licet illum vicissim infamare, qui se prius infamauit; est enim hoc genus vindictae, quam nemo potest licet priuata auctoritate sumere.

PROBL. XLV.

Sicille, cuius fame detraxi, mortuus sit, & damnatus in tartarum, teneor adhuc, & non teneor ex iustitia eius famam non laderere, & sicutque restituere.

233
Non teneor.

*N*on teneor. Quia damnati iam sunt Dei hostes, nostrique, nec sunt amplius proximi: quare obligatio iustitiae, qua solum est erga proximos, a filios non extenditur, nisi forte eorum infamia in infamiam redundet aliorum. Sic *Molina to. 5. de iust. d. 28. & d. 44. ac 25. & tom. 4. d. 84. in fine 3. concl. Malder. 2. 2. tract. 7. cap. 1. dub. 8.*

234
Teneor plaus.

Teneor omnino. Quia licet damnatus iam ordinatus non sit ad eundem animam supernaturalem, adhuc autem manet noster proximus quoad naturam humanam: Ergo non debo ei illa negare, qua ut homini debentur. Igittu adhuc ex iustitia teneor eius famam non laderere, & sicutque reparare: Ita *Cardin. de Lugo tom. 1. de iust. d. 14. sect. 4. num. 46.*

235
A Molina
scedo senten-
tiam a proba-
biliorum
sectorum.

Equidem si P. Molina sententiam (probabilem latit) eligere velim, potero sine graui scrupulo dicere, Aristotalem fuisse totius phylosophiae ignarum, Tullium omnino imperitum, Lucretiam publicam meretricem, & alia humi simili, qua durissima proflus videntur. An non dum peccator adest in hac vita, est Dei inimicus? Attamen non ideo possumus eum infamare in aliis materia, inquit nec in il-

la ipsa, in qua occulte peccat. Ergo hoc, quod est esse aliquem Dei inimicum non auctor naturalem, laderendi illius famam, prohibitionem. Quod autem damnati non soli sint inimici, sed sine spe etiam reconciliationis, non videtur satis ad hanc prohibitionem laderendi famam, cuiusque restitutionis lege obligationem auferendam sententia condemnatoria solum auctor ius ad ea bona, quibus per sententiam reus priuatur, non ad alia. Deus autem non priuavit adhuc damnatos bono fame, quam agud homines iuste possident: cur ergo potero eos impune mea auctoritate hoc bono priuare, nec restituendi contraham obligacionem? Hac me abstrahunt a P. Molina sententia, & ad Cardinalis eminentissimi mentem applaudendam alliciunt.

PROBL. XLVI.

Cum Petrus de Ioannis vito loqueretur, alij per errorem de Paulo intellexere, & ideo Paulus apud ipsos fama patitur detrimentum: Petrus ex iustitia tenetur, & non teneatur ex iustitia ab auctoribus errorem auferre.

*N*on tenetur ex iustitia, sed ex charitate. ²³⁵ Quia narratio Petri non est causa direxerat illius infamie, sed prava auctororum intelligentia. Sic *Lefsi. lib. 2. cap. 11. dub. 22. num. 19.*

Ex iustitia tenetur. Quia si te portante lucernam, scintillam ex ipso erumperet in vesces, vel in alia pretiosa Ioannis mobilia, te vidente, & aduertente: non solum ex charitate, sed etiam ex iustitia deberes, si facile posses, eam extinguere; quamuis enim non tua sola actio, quia caute lumen portabas, sed ventus, vel aliquid aliud scintillam excusserat, ut tamen ex tua actione aliquo modo ortum haberet, & ad debitum diligentiam pertinet circumcidere, ne in ipso transitu aliquid ignis decidens alii noceat. Sic ergo licet Petrus caueat, & aliquid exequiocatione Ioannem nominauerit, in ita tamen circumstantiis, supposita auctorum hebetudine, vel audiendi difficultate, ex Petri actione oritur ille error, & ad debitum loquens ipectat curare, ne auditores ex occasione de alio id accipiant; quare non sola charitas, sed & iustitia etiam obligat ad errorem corrigendum, si commode Petrus possit. Ita P. Molina tom. 5. de iust. d. 40. num. 3.

Ei quidem adhæreo, monens, obligationem ²³⁸ praefatae illum errorem audientium corrigit, inculpabiliter a Petro positam, non oritur propriè loquendo ex iusta acceptance: haec enim non est propriè restitutio, sed est obligatio non laderendi famam alienam per propriam actionem, seu procurandi, ne ex mea actione proximi fama laderatur, qua obligatio est directa, & immiedata. Potest verò, si huius obligationi Petrus non satis facit, & propter eius culpabilem moram Pauli fama laderatur, orietur obligatio restituendi damnum illud ex iusta acceptance, seu lesione famae, qua ex Petri missione iusta facta fuit.

PROBL.

Sect. II. De Præcepto 8. Problemata. 389.

PROBL. XLVII.

Obligatio restituendi pro fama lesa transit, & non transit ad infamantis heredes.

239
Transit ad
heredes.

Transit quidem Quia quando fama iniuriae ablastra non restituatur debet pecunia compensari, quare cum fama restituta a defuncto infamatore non sit, debitus illud, qua parte erat ad compensandum pecunia, debet a herede restituire, sicut alia pecunia debita. Et quia si aliter poterat defunctus, quam pecunia, debitus illud extingue, scilicet compensando famam ablatam laudibus infamati, vel honore exhibito, vel orationibus & suffragiis pro defuncto infamato oblatis: sic possunt heredes his omnibus modis debitus illud compensatione pecuniaria extingue. Sic Adrian. quodlib. 11. q. 1. li. 8. Nauar. sum. c. 18. n. 46. Molina de in. 1. to. 3. d. 45. n. 3.

240
Ad heredes
non transit.

Minime transit. Quia heres solum succedit defuncto in ordine ad iura, & debita fortunarii, non infama, neque in fama debitis. Nec defunctus contraxerat ante mortem ea de causa aliquod debitum pecuniarium nam debita bonorum viiis ordinis nos debemus solvi, aut compensari in bonis alterius ordinis, quando non possunt in suo ordine restitu. Ita Lessi. l. 2. c. 11. dub. 21. Lugo. de in. 10. 2. d. 5. sect. 1. n. 8. & alij apud Lessium.

241
Hoc verius
michi.

Hac planè sententia verior est prima. Adnotariorum tamen, si infamia iniuste illata causa fuit, quod infamatus passus sit in bonis fortune dānum vel positivum, vel negativum, saltē propter locum aliquod, quod ea de causa ei cœlauit: sicut defunctus tenebatur totum illud damnum compensare pecunia, sic teneri eius heredes, qui eiusmodi defuncti onera simul cum hereditatis commode debent subire.

PROBL. XLVIII.

Rens legitimè imo non legitimè interrogatus negans delictum, tenet, & non tenetur ad restitutioinem accusatori, & testibus, quibus iniuriam iniulit, quatenus videatur implicitè affirmare eos falso accusasse, & testificatos fuisse.

242
Tenetur plu-
ne.

Tenetur planè siue legitimè siue non legitimè sit interrogatus. Quia si legitimè interrogatur verum delictum debet manifestare, idque abnegans accusatorem, ac testes infamari. Si non legitimè, debet ad vitādam damnum accusatoris ac testium vii aliquibus verbis sobriis ad conseruandā corū famā: gr. dicēdo. Nō existimet illū calūniatorē, credo enim eū recta intentione dūctum posse probare se suā posse intentionē. Quia siēt non legitimè interrogatus possit se iure defendere etiam cum dāno accusatoris, id enim agit cum inculpate tutela moder-
mine, debet tamen non excedere in sui defensio-
ne, sed vitare, quātum fieri possit accusatoris ac testium infamiam: aliqui delinquent contra iniuriam, sicut qui cum posset ariter evadere, ag-
gressorem interimit, peccat contra iustitiam & ad restitutioinem tenetur. Sic Molina 10. 5. d. 43. n. 1. 2. & 3. cum aliis multis.

243
Non tenetur
interrogatur. Quia si reus non interrogatur legi-
timè, non apparet, cur peccet contra iustitiam
crimen abnegando, licet indē accusatoris ac te-

stium fama detrimentum patiatur: nātā com-
mītē detrimentum illud leue est, omnes etenim
putant, reum iure suo vīlū, & abnegasse crīmē,
quōd nātā legitime probat: nec idē iū-
dicant calūnia pres accusatorem, ac testes ex-
tīlīs. Et quia siēt refutaret graux famē accu-
satoris detrimentum, reus non est causa illius
positiua, sed solum non cooperatur ad eius famā
defendendā. Quod si legitimē interrogatur, &
abnegat suū verū crīmē, non peccat con-
tra iūstītā in accusatorem, & testes, quātum
famā de causa aliquid patitur. Quia reus non
tenetur ex iūstītā erga accusatorem, adiūuare
eum, & bonā facere eius accusationem vel
defendere eum ab infamia, quātum ea de causa
potest incurrere. Nō enim est causa positiva eius
damni, sed solum negatiua, quātēcum eum non
adiūuat, & possit, ad quād ex iūstītā non tene-
tur. Ita Cardi. de Lugo. 10. 1. de in. 1. 15. sect. 1. n. 13.

Scio primā sententiam communem esse,
eānque tenere Adrianum, Richardum, Sylue-
strum, Sotum, Nauarum, Maiorem, & Gabrielē
cītatos a Molina; Attamen Cardinalis præfē-
mentem. Quād verā exīstītō, vt licet
crīmē reo oppositum, publicū esset, adhuc reū
illud in iūdīcīo abnegando non committere cō-
trā accusatorem, ac testes iniuriam affirmem.
Pone enim, aliqui crīmē publicū impro-
peratibī. Nunquid tu ex iūstītā teneris illud
positiua confiteri, aut negare, nē ille meū dāx re-
putetur? Quis id affīmet. In his ergo casibī si
que infamia accusatori oritur, à reo non proce-
dit, sed ab accusatione non probata: nec idē ac-
cusatoris fama lēditur quia reus negat propriē-
loquendo; sed quia accusator obiecit id, quād
non verificatur, nec comprobatur.

Audītōs testi-
dūcītū.

PROBL. XLIX.

Si auditores per simplicem retractationem non cre-
dant, teneri, & non teneri iuramentum ad-
hibere.

Minime debes. Quia pēt S. Thomas, nec
alij antiqui Doctores talis obligationis
meminere: At si talis adēset obligatio, impossibile
videtur à tot sapientissimis gīris hādī fuisse
annotatum. Sic Philip. Faber, de rest. in 4. dīct. 15.
9. 3. d. 53. c. 1. n. 32.

Debet profecto. Quia qui pēt iniuriam lēdit,
tenetur efficerē totoū, quod necessarium est. ²⁴⁶
ad resarcendū dānum illatum, si id non sit
adēdīffīlē, vt longē excedat dānum, quod
illatum est proximō. At cum iuramentū sit me-
dium facīe totoū, non est, cur excū-
tur ab illo adhibendo infamator, si necessārium
sit, ad fidem conciliandā. Ita omnes ferē alij
Doctores, quās memorat, ac sequitur Card. de
Lugo 10. 1. de in. 1. 15. sect. 2. n. 26.

Equidem ex eo, quod illa quād non sit ab
antiquoribus excitata, non sequitur, non teneri ²⁴⁷
detractorem adhibere infurandū, si auditores
simplici retractationi infamatoris fidem nō ex-
hibuere: multa enim veritatum resolutionēs ab
antiquis fuere prētermis, quās recentiores ex-
pōssēt. Igitur cum iuramenti confirmatio me-
dium sit facile ad fraudendā auditōribus retrac-
tationē, non video vñdenā infamator iū-
scūlārē valeat. Alioquin si necesse esset ad re-
tētūdām

K 3. Situendām

stituendam famam post grauissimam infamiam iniuste illatam, dios aureos expendere, non obligaretur ad eas expensas homo dios, qui facile id efficeret posset, mut non tenetur, ad exhibendum iusurandum, quod a deo facile geri valeret.

ditores adhuc in priori credulitate permaneant, nisi aliunde fundamenta alia habeant ad perfundendam in sententia.

PROBL. L.

Quando auditores nec adhibito iuramento, aut testimoniis credere volunt, infamator tenetur, & non tenetur aliud adhuc medium resarcendi famam proximo a se ablatam procurare.

248
Ad nihil
aliud destra-
tor obliga-
tur.

Resolvi suprà adhibendos esse testes, si auditores iuramento confirmita retractationi fidem non praestiterint. Iam vero quererim, num infamator teneat alia media procurare, si auditores retractationi iurecurando ac testimoniis confirmatio non credunt. Porro ad nihil amplius detractor obligatur. Quia iam non ipse, sed auditorum peruersitas, & obstinatio persequentis infamia caula censetur. Sic Lefsi. l. 2. c. 1. dub. 10. & alij communiter.

249
Obligatur ad
alia adhuc
media pre-
vanda.

Tenetur equidem ad alia adhuc media procuranda. Quia quod auditores post iuramentum exprellunt, ac testes adhibitos in sua opinione permaneant, non tollit obligationem restituendi a detractor, qui huc toti damno consequenti causa dedit. Neque enim tenetur solùm ad damna quæ necessariæ cœnunt, sed etiam ad illa, quæ ex noua aliorum malitia, & iniustitia consequuntur. Nam si (ex. gr.) furatus es centum Antoniis, & postea tòtide ei per famulum immittas, qui iniuste ea sibi retinet: tu quidem conscius postea rei, debes Antonio restituere; quia vero adhuc Antonius sua erat pecunia ob iniuriam a te illatam. Ergo quod auditores in calu nostro iniuste opinionem malam retincent, non excusat infamatorem ab onere restituendi, quia diu proximus ob iniuriam ab eo illatam totum hoc damnum incurrit. Ita Molina to. 5. d. 41. n. 4. Lugo 10. 1. de inst. d. 15. sett. 2. n. 17. Adrian. in 4. q. de rest. fam. in principio.

250
In rigore me-
taphysico hoc
verum puto.

Hoc mihi etiam videtur in rigore metaphysico magis consequenter procedere. Nam regula generalis est ut quoties res per iniuriam ablatas perit, anè quam domino restituatur, ita ut peritura similiter non esset apud dominum etiam non fuisse ablata: roties teneat ad copiam suum daram, qui eam iniuste absulit, quia occasione iniuriz illata res perit. Unde si libros Antonij furatus, eos nauclero tradidisti alio deferendos, ipse vero in odium Antonij proicit in mare, ne Antonio possent restituiri tenuis procul dubio, eorum valorem Antonio reddere: quia perituri non fuisse nisi tua præcessisset iniuria. Cum ergo in casu nostro auditores nouam illam iniuriam incredulitate & obstinatione sua proximamente infamato non intulissent, ut eus infamiam conservent, nisi tua iniuria præcessisset, nam tui testimonij prætextu, licet mereret & iniuste suam prauam credulitatem retinenter: consequens est, ut tibi etiam damnum illud imputetur, quod ex tua detractione ortum habuerit. Dixi tamen in rigore metaphysico ita consequenter dicendum, quia moraliter, & in ordine ad præmix vix unquam contingit, quod post detractionis terraitionem, & iugementum interpositum ac teles in maiorem confirmationem adductos, au-

Petrus Antonius in materia castitatis ipsius in fama uirginitatis, & non potest ei famam restituere, laudando eum in aliis materiis, quando non ad est a ius modus famam lesem resarcendi.

Non sufficit, ut restituatur Antonij fama letitiae in castitatis materia, laudare in aliis materia. Quia sicut diximus non debere pecunia restituiri pro infamia, quando fama restituiri non potest, quia iustitia iniicit solu & qualitatibus, quæ qualitas obtineri non potest, nec quod totu, nec quod partem debiti oblatione pecunia, fama enim ipsa eodem modo laeta, & amissa remaneat sicut antea. Idem ergo dicendum quando aliquis diffamatus fuit in materia castitatis. Nam quantumvis illum laudes in aliis materiis docte in iusticie liberalitatis, &c. fama tamen circa castitatem, quæ remaneat laeta, & amissa sicut antea. Ergo illa restitutio nihil defugit ad finem qualitatibus intentum à iustitia. Card. de Lugo to. 1. de inst. d. 15. sett. 2. n. 12. docet, propter hoc argumentum dubitare posse de obligatione restituendi per laudes in aliis materiis.

Sufficit quidem, ut fama restituatur Antonio, cum in aliis materiis laudando, quando alius modus non adest famam lesem resarcendi. Quia licet non sit eadem numero fama, quæ redditur, est tamen in eodem genere, ita ut omnino fama amissa & equivalere videatur. Neque enim iustitia intendit qualitatem, ut velit id omnino restituiri, sed satis est, quod sit ita equivalens id, quod redditur ut moraliter ac in ordine ad vissus humanos idem censeatur. Nam si gemmam extraordinariam alienam in mare proieceris, deberes pretium reddere, licet moraliter non posset alia similia gemma tali pretio comparari. Ita Lefsi. l. 2. c. 1. dub. 2. n. 10. Lugo citatus.

Idem prout affirmo. Quia licet pecunia in libato ordine ad vissus humanos non deseruit ad idem, nec supplet pro fama amissa, quia fama alterius aliorum est ordinis: fama autem in aliis materiis, & eius augmentum potest in ordine ad vissus & coniunctum humanum eodem fere modo defugire ac defectum fama in alia illa materia compendiare, eiusdem enim generis seu ordinis & laudatio. Fator autem mihi displace, quod amicissimus meus Diana p. 1. 5. r. 5. l. 10. ab solita concludit, scilicet ad nihil aliud teneri diffamatores, quam ad laudandum eum, quem prius diffamauerat. Hoc enim licet verum sit quando non est alius modus famam lesem resarcendi, non tamen quando aliis modis directe potest resarciri fama in eadem materia, cum nemo condens sit initius ad commutandam famam suam in yna materia profana in alia, sicut neque ad accipiendo vestem pro libro, si liberipre restituiri potest.

PROBL.

Sect. II. De Precepto 8. Problemata. 391

PROBL. LII.

*Infamator tenetur, & non tenetur lesans proximi famam restituere non solum apud eos apud quos eam lesit, sed etiam apud illos, quibus ipsis possit dixi-
gunt.*

²⁵⁴ *Non tenetur.* **N**on tenetur, sed sufficit, apud auditores im-
mediatos satisfacere. *Quia cum verba in*
infinitum promulgantur aliis aliis referentibus
*impossibile est, detractorem apud omnes satis-
facere. Sic Philippus Faber de rei. in 4. dist. 15. q.
3. d. 3. c. 1. n. 37. citans Alensem.*

²⁵⁵ *Tenetur omni-
nino.* **T**enetur omnino. *Quia totum illud damnum,*
*& infamia sublegens procedit ex iniuria detrac-
toris praesertim si alij rem licite post modum*
*manifestant exitimantes illam veram, ac publi-
cam esse: Debet ergo detractor totum damnum,*
*cuicunque ipse caula iniusta sit, resarcire. Ita Nauarra
de rot. 1. 2. c. 4. n. 43; Lefsi. 1. 2. c. 1. dub. 20. n. 1. 1.*
Turrian. de iust. d. 3. dub. 1. n. 9. & alij communiter. *Huiusmodi tamen adiiciunt distinctionem. Nā
si detractor id dixit alicui, vel aliquibus sub se-
creto, vel personis talibus, qua non videbantur
vterius rem publicatur: sufficit, apud ipsis re-
tractare. Secus si nec subfcreto, nec talibus per-
sonis rem manifestauit.*

²⁵⁶ *ad litteris in
dictum.* **P**rofecto sententia hæc stando ratione veri-
sima videtur. In contrarium tamē est, praxis co-
munis tum confessorum, qui ad hoc solum obli-
gat penitentes, vt apud eosdem retracte, quod
iniuste dixerunt: tū etiā ipsorum penitentium, qui
sive ante confessionem, sive post illum sufficienter
videntur sibi satisfacere si apud eosdem retracte-
tur, nec de alia satisfactione curant. Quod etiam
in aliis materiis assolet obseruari. v. gr. si aliquis
errorem apud alios docuit, satisfacere creditur, si
apud eosdem contrariū doceat, & errorē fateatur, si
in concione quis dixit, non esse præceptum ie-
nunij tali dies statim eisdem auditoribus contrarium
edicere. Et tamen continget, auditores illos iam
apud alios contraria doctrinā disseminare. Hac
ergo communī praxi supposita fator, licet attē-
ta obligatione contraria ex iniuria præterita, quod
detractor ger se loquendo, teneatur resarcire famam
apud auditores immediatos & immedios; de facto
tamē communiter ab hac obligatione liberari vt
in plurimis, partim propter impotentiam moralē,
vt Faber aiebat; partim ac potissimum, quia ei
ipso, quod apud immediatos auditores detegit
falsitatem, vel iniuriam, videtur illis implicitē com-
mittere, vt ipsi hæc sua retractationē apud alios
divulgent, quibus rem illā fortasse dixerant. Dum
autē immediati auditores munus illud, ac comi-
sionem nō reiciunt, exp̄f̄s̄, implicitē videntur
acceptare. Hæc ex sapientissimo meo Cardinali
de Lugo vbi supra.

PROBL. LIV.

*Qui aliter potest suam famam tueri, & tamen vnu-
eam tueri detegendo detractoris vitia occulta: de-
linquit solum contra charitatem, non contra ini-
uriam: & contra iniuriam procul dubio delinquit.*

²⁵⁷ *Peccatis contra
charitatem.* **Q**uestierim, an si possit aliter tueri fa-
mam, & tamen vnuam tueri detegendo detractoris vna
occulta, vt eius de te testi-

monium valcas infumare, peccates contra iniuriam: <sup>non contra ini-
uriam.</sup>
an solum contra charitatem. Peccas contra cha-
ritatem nō contra iniuriam. *Quia non teneris ex ini-
uriam cōfuges ad omnes alios tuēdi pro-
priā famam, recipie pēdetractor ius habet, vt eius no-
mini parcas in defensionem tui, cum ipse iniuste
famam tuam oppugnet. Sic stando rationi, Lefsi.
lib. 2. cap. 11. dub. 25. num. 133.*

²⁵⁸ *Peccatis contra
iniuriam.*

Contra iniuriam delinquis. *Quia cum detrac-
tor illa solum sit licita in defensionem, cessante
defensionis necessitate, nō est vnde licita rema-
neat, atque ideo erit iniusta; nam proximus ius
habet, ac retinet, ad suam famam, quādiu nō est
necessē illam lādi ad tuam defensionem. Sic ut
absque necessitate occideres, vel vulnerares ag-
gressorem iniustum, cum posses absque graui in-
commodo eius ictus declinare, peccares cōtra iu-
stitiam excedendo necessarie tutelē moderamē.
Ita Lugo tom. 1. de iust. d. 15. sect. 3. num. 49. & alij
communiter.*

²⁵⁹ *l' dem. 11. 1. 1.*
Non est ab hac sententia recedendum, quam *l' dem. 11. 1. 1.*
& Lefsius amplectitur propter communem Do-
ctorū autoritatem, licet stando in ratione pro-
fessus fuerit, esse solummodo contra charitatem.

PROBL. LV.

*Quando in occulto Iesu fuit honor alicuius, est, &
non est satisfaciendi obligatio.*

Quando contumelia vel iniuria contrā ho-
norē occulta fuit, atque adeo nullum aliud ²⁶⁰ *l' dem. 11. 1. 1.*
dānum in fama, vel aliis bonis post se reliquit, nō ^{l' dem. 11. 1. 1.}
est obligatio restituendi præcisē propter contu-
meliā, vel dehonorationē. *Quia restitutio tendit*
*ad reparandum dānum illatū: Ergo quando iā dā-
num iniuste illatū omnino cessauit, nulla erit obli-
gatio restituendi. At in prædicto casu totum illa-
tum dānum transiit, & per consequens omnino
cessauit. Nam totum dānum fuit in honoriatio
contra testificationem extēnā extēnā cultus,*
que iūne debebatur: postea vērō supponimus,
*non amplius negari talē testificationē, sed salu-
tatione honorificā, & alijs signis extēnā exhibi-
beri ei cultum debitum iuxta tui status conditio-
nem, ac dignitatē. Ergo iā nūne non patitur vñ
dānum propter præteritam iniuriā, quæ occulta
fuit, & ratione illius à nemine prout despiciatur.*
Sic P. Molina 10. 5. d. 46. n. 5. 6. & 7.

²⁶¹ *l' dem. 11. 1. 1.*
Etiam si in occulto sit, potest esse iniuria gra-
uis contrā honorem, & omnis huiusmodi grauis di-
dehonoratio parit ex debito iustitiae restituendi
obligationē. *Quia ex contumelia præterita, quā-
diu contumeliosus nō satisfacit, aliquod dānum*
*consentetur permanere in eo, qui contumelia fuit
affectu. Nā negari non potest, quād contumelias
v. gr. colaphum passus, postea etiā quād ei nō
satisfit, dolet nimiū de contumelia accepta: quod
quidem non agit, postquam vindicauit iniuriā;*
quia iam tunc videtur sibi malum à se expulisse,
quod ante patiebatur: Ergo aīlā non dolebat
solum ob iniuriā mērē præterita, sed ob illam
*adūc moraliter manentem: alioquin post vñdi-
tam adūc doleret, cū adūc iniuria præterita
fuerit. Fatendū igitur est, ex contumelia præterita,
quādū per satisfactionem, vel vindictam nō
aufertur, manere aliquod malum morale præsēs,*
*quod sit obiectum doloris, ac tristitiae: nā de
morbo, vel dolore capitū merē præterito non
tristamur, postquam omnino transiēre, nec ali-
quid prorsus reliquē imō de recepta sanitate*
detamur.

392. Theologiæ Moralis Lib. XXXV.

letatur. Post contumeliam autem non gaudet homo quasi deceptio honore, & malo transfacto: sed potius tristatur, ac dolet; qui malum illud non omnino transit, sed adhuc moraliter perseverat, quasdiu per debitam satisfactionem non tollitur. Ita Card. de Lugo to. i. de iust. d. 15. sed. 4. n. 54. 55. & 56. ex communis Doctorum sententia.

²⁶²
Hoc longe probabilius. Qui principem in occulto colapho cederet, si postea nulla satisfactione exhibita pergeret communi, ac solito honore, cum eo agere, eo ipso videtur eum contemnere, & negare reverentiam tantè dignitati debitam non ostendendo per signa extra ordinariae displicentiam de illata iniuria, & procurando ei satisfacere. Similitè ergo cum proportione si

equalem contumeliam, vel colapho lèstisti, continebis, aut venie petitione, communis solùm honoris illum excepis, qui contemptus nouus est quotidiè, ac continuatur, quandiu pro illata iniuria non satisfacis, si potes, exhibendo tantum honorem, quantum offensa dignitati in talibus circumstantiis debetur, ne contemni euenias. Debetur ergo ex iustitia restitutio, seu satisfactionis etiam pro contumelia occulta; quia damnum non est merè præteritum, sed presentes, & continuata dehonoratio per continuatam omissionem maioris honoris exhibiti, qualis in talibus circumstantiis tali homini secundum suam dignitatem debetur. Hæc circa Decalogum expeditissime sufficiat, si aliquid requisiueris. Volumen proximum de iustitia & iure restituet.

AD DOMINAM MEAM EPILOGVS.

IBI debentur ô Domina, ha mancipi tui circa decem Decalogi Precepta annotationes: egregia namque eorum obseruatrix extitisti. Nec enim, (uti obseruauit Augustinus) beata ex utero, aut uberbis solūmodo, sed magis ex Preceptorum Dei obseruatione, Filio attestante, prædicabilis ostentaris, Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Id Gabriel ostendit, cù dicit Aue gratia plena, Dominus tecum, ostentans tam immensam gratiæ plenitudinem ex Decalogi obseruatione profluuisse. Etenim si verbis Archangeli addas Maria, quod Ecclesia interserit, & Benedicta tu inter mulieres, quod Elisabeth adiecit, decem particulas expones, quies auctore Richardo Laurentino decem Decalogi Precepta designantur. Ut scilicet eadem Salutatio Angelica, qua te gratiæ plenam afferit, innuit simul, undenam tam mirabilis gratia plenitudo dimicariit.

Laus Deo, Deipara, Iosepho, Ignatio, Antonio.

INDEX